

Susret s istarskim tradicijskim glazbovanjem u predškolskoj ustanovi

Roce, Paola

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:844582>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-17**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

PAOLA ROCE

Susret s tradicijskim glazbovanjem u predškolskoj ustanovi

Pula, studeni, 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

PAOLA ROCE

Susret s istarskim tradicijskim glazbovanjem u predškolskoj ustanovi

Završni rad

JMBAG: 0068210056, izvanredni student

Studijski smjer: Izvanredni preddiplomski stručni studij predškolski odgoj

Predmet: Metodika glazbene kulture

Znanstveno područje: Humanističko područje

Znanstveno polje: Znanost o umjetnosti

Znanstvena grana: Muzikologija i etnomuzikologija

Mentor: doc. dr. sc. Ivana Paula Gortan-Carlin

Pula, studeni, 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Paola Roce, kandidat za prvostupnika predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Paola Roce dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Susret s istarskim tradicijskim glazbovanjem u predškolskoj ustanovi“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	7
2. KULTURA, TRADICIJA I IGRA	8
2.1. NARODNA NOŠNJA	8
2.1.1. MUŠKA NARODNA NOŠNJA	9
2.1.2. ŽENSKA NARODNA NOŠNJA.....	9
2.1.3. COKULE.....	10
2.2. PJEVANJE U ISTRI (IZBOR)	10
2.2.1. DVOGLASJE U TAKOZVANOJ ISTARSKOJ LJESTVICI	10
2.2.2. DVOGLASJE S ĆIĆARIJE.....	11
2.2.3. DISKANTNO DVOGLASJE.....	11
2.3. ISTARSKI NARODNI INSTRUMENTI (IZBOR)	11
2.3.1. AEROFONA GLAZBALA.....	12
2.3.1.1. Armonika trieština	12
2.3.1.2. Duplice ili dvojnice	13
2.3.1.3. Klarinet.....	13
2.3.1.4. Mih	13
2.3.1.5. Okarina	14
2.3.1.6. Organić	14
2.3.1.7. Roženica	14
2.3.1.8. Sopelica	15
2.3.1.9. Šurle	15
2.3.2. KORDOFONA GLAZBALA.....	15
2.3.2.1. Bajs.....	15
2.3.2.2. Ćićska tamburica	15
2.3.2.3. Vijulin	16
2.3.3. IDIOFONA GLAZBA	16

2.3.3.1. Čegrtaljka.....	16
2.3.3.2. Grata.....	16
2.3.4. MEMBRANOFONA GLAZBALA.....	16
2.4. ISTARKI TRADICIJSKI PLESOVI (IZBOR)	17
2.4.1. BALUN	17
2.4.2. ŠETE PAŠI.....	17
2.5. NARODNE RUKOTROVINE: PREDMETI I ALATI (IZBOR).....	18
2.5.1. GLINENA POSUDA.....	18
2.5.2. PRESLICA	18
2.5.3. KLIJEŠTA ZA LOVIT JEGULJE.....	18
2.5.4. PETROLEJSKA LAMPA	19
2.5.5. GLAČALO NA ŽAR.....	19
2.6. IGRA.....	19
2.6.1. TRAJNI ELEMENTI ZA GRAĐENJE STRUKTURE IGARA.....	20
2.6.2. ISTARSKE NARODNE IGRE (IZBOR)	20
3. AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU	23
3.1. ISTARSKI OBIČAJI I IGRE	23
3.2. BROJALICA „PRSTI“	29
3.3. OBRADA PJESME: „NE ZNA TONE“	34
3.2. ISTARSKA GLAZBA.....	38
3.3. PLES „ŠETE PAŠI“	44
4. ZAKLJUČAK	48
5. LITERATURA	49
6. PRILOG.....	50
7. SAŽETAK	74
8. SUMMARY.....	75

1. UVOD

„... Kulturni su slojevi u Istri vrlo duboki, tu tradicija traje od pamtivijeka...“ (Trinajstić, 2001, 33)

Istarsko tradicijsko glazbovanje željela sam približiti i prikazati djeci u predškolskim ustanovama kako bih im pružila priliku da se s njime susretnu i upoznaju. Istra osim glazbenih tradicijskih instrumenata ima i vrlo bogatu kulturnu baštinu koju čine: čakavsko narječje, istarska narodna nošnja, gradnja kažuna, specifična prehrana te pjevanje na tanko i na debelo. U želji da djeca što bolje upoznaju istarsko tradicijsko glazbovanje u predškolskoj ustanovi, ugodila sam stariji bračni par iz mjesta Kaštelir. Oni su opisali svoje djetinjstvo (igre koje su igrali, pjesme koje su pjevali i svirali, kako su radili na njivi, preli vunu, lovili jegulje, glačali) i običaje govoreći u čakavskom narječju. Pokazali su djeci: drvene cokule, glineni lonac, preslicu, kliješta za lovit jegulje, petrolejsku lampu i glačalo na žar. U radu se donosi nekoliko metodički obrađenih glazbenih aktivnosti: obrada istarske brojalice „Ti bi ji“ s kojom se djecu uvodi u govor i izričaj čakavskog narječja. Nadalje, obrada pjesme „Ne zna Tone“ s kojom se djeca melodijski uvode u istarsko-primorski tonski niz te proširuju afinitet prema istarskom tradicijskom glazbovanju. Susret s istarskim tradicijskim instrumentima: roženicama, mihom i duplicama te njihovim zvukom, kako bi se potaknuo interes i ljubav prema instrumentima i prirodi. U radu se opisuje susret djece s muškom i ženskom istarskom narodnom nošnjom koju sam povezala sa slušanjem najpoznatijeg istarskog tradicionalnog plesa „Balun“. Izvedbom plesa „Šete paši“ podijelila sam i prenijela doživljaj zajedničkog istarskog tradicijskog glazbovanja djeci u predškolskoj ustanovi.

2. KULTURA, TRADICIJA I IGRA

Prema prvoj znanstvenoj i najširoj definiciji E.B.Tylora, kultura se odnosi na znanje, vjeru, umjetnost, moral, zakone i običaje. (<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34552>)

Tradicija je kulturno nasljeđe koje se prenosi s generacije na generaciju. Tu spadaju i naučena znanja, umjetnički zanati kao i rituali, moralna pravila i hranidbeni običaji. „Mnogi su folkloristi i etnolozi istraživali narodnu kulturu i folklor, usmeno i glazbeno stvaralaštvo, običaje, način života i narodnu kulturu na tom povijesno i kulturno zanimljivom poluotoku.“ (Miličević, 1988, 7) Iako je Istra najveći poluotok na Jadranu, ono je geografski malo područje, no po brojnim raznolikostima, koje su posljedica utjecaja raznih naroda koji su vladali Istrom, kulturna raznolikost bogatija je od mnogih drugih područja. „Narodna glazba je glazba koja proizlazi iz tradicije. Obuhvaća glazbeno nasljeđe iz prošlosti društvene, kulturne i umjetničke sredine. Rezultat je zatečenih tvorevina, prošlosti koja živi u nama i sveukupnosti ljudskih zamisli, uvjerenja i stavova, ukusa i običaja koji se predaju i prenose. Ono što je tradicija jedne društvene kulturne i umjetničke sredine, ne mora biti i tradicija neke druge sredine.“ (Gortan–Carlin, Pace i Denac, 2014, 55) Pjevanje, sviranje i ples sastavni su dio života i spadaju pod narodnu glazbu. Plesom, pjesmom i sviranjem čovjek predstavlja svoj način života, svoje osjećaje, posebne događaje. Stvaratelji narodne ostavštine su svi sudionici koji prenose i njeguju narodnu glazbu.

2.1. NARODNA NOŠNJA

Tekstilni su proizvodi u najvećoj mjeri bili izazov narodne umjetnosti, a služili su najčešće u uljepšavanju djevojka i žena. Godine 1860. sve su češće tekstilni proizvodi tvorničke izrade zamjenjivali domaću izradu. Stoga nema mnogo očuvanih tekstilnih umjetnina, a i običaj je bio starije žene ukapati u vjenčanim haljinama i narodnim nošnjama. Tekstilni predmeti izrađivani su od vune, konoplje, pamuka i lana. Najvredniji predmet tekstilnog rukotvorstva su muške i ženske narodne nošnje. Dječaci i djevojčice nosili su jednostavne haljinice sve do sedme pa čak i desete godine starosti, nisu imali poseban tip nošnje. Odrastanjem i djeca su dobila svoju nošnju primjerenu njihovoj dobi i veličini.

2.1.1. MUŠKA NARODNA NOŠNJA

Na području Istre postoji jedan tip muške nošnje. Razlikuje se u pojedinim područjima po kroju hlača, boji i prsluku. Hlače su od smeđeg ili bijelog sukna, dugačke ili polukratke (do ispod koljena). U čitavoj Istri prsluk je smeđe boje, jedino su na Labinštini nosili prsluk s umetkom na leđima od kupovnog šarenog materijala. Zimi su muškarci na nogama nosili suknene obojke bijele boje, na rubovima opšivene plavom bojom, a ljeti tanje vunene ili pletene čarape, sa strane ukrašene pletenim ornamentima.

2.1.2. ŽENSKA NARODNA NOŠNJA

Ženska nošnja ukrašena je vezom i našivenim višebojnim dodacima. Ženske su čarape sezale do koljena, bile su ukrašene najrazličitijim uzorcima, ornamentima. Zimi su nosile vunene čarape, a ljeti čarape od bijelog pamučnog prediva. Prema ornamentu na čarapama, znalo se iz kojeg sela potječu. Stomanja ili košulja nosila se ispod modrne (haljine). Košulja je dugačka kao haljina, ukrašena vezom na prsima i na zapešću rukava i samo taj dio košulje bio vidljiv. Modrna je duga ženska haljina s dugim rukavima, rađena je od smeđeg sukna. Za ljetno razdoblje na prednjoj su strani ramena modrne ostajala neprišivana, pa je žena kroz njih mogla provući ruke ili bi rukave zavezala iza leđa kao pojas. Samo je modrna za svečane prigode bila ukrašena i to raznobojnim vezom uz sve šavove i rubove. Na donjem rubu modrne (haljine) prišiveno je sukno zvano pano, koje je štitiло rub haljine i lako se zamijenilo drugim. Prišiveno na sukno na donjem rubu bila je i oznaka društvenog položaja. Za starije žene i udovice bio je crvene boje, udate žene nosile su plave ili zelene, a djevojke crvene ili u kombinaciji crveno-zelene i crveno-plave boje. Modrna za žalost imala je tamni obrub i nosila se u vrijeme korizme i adventa, a modrna za radost bila je življih boja i nosila se za blagdane. Tkani pojas zvan pajs, kanica ili pas, nosile su oko struka haljine. Rađena je od jednoboje ili višeboje vunene pređe, živih boja, uzorcima svojstvenim za određeno područje življenja.

Djevojke su nosile maramu na glavi kao najistaknutiji i najvredniji dio nošnje. On je predstavljao vještinu njihovog umjetničkog izražavanja. Maramu su zvali: facol rakamani, facol na kite i facol na radost kojeg su nosile samo mlade djevojke za svečane prilike. Kvadratnog je oblika, veličine oko 30 x 30 do 40 x 40 cm; na svakom uglu ima došivenu kitu od pamučnog konca, dužina 17 -20 cm. Faco stoji više kao

kapa nego marama, jer je rađen od debljeg materijala i uštirkan je nakon pranja. Preklopljen dijagonalno, postavlja se na glavu tako da se vidi dio kose i pletenica nad čelom.

2.1.3. COKULE

Cokule su drvene cipele koje su se koristile za odlazak u grad, crkvu ili pri obavljanju gospodarskih i poljoprivrednih radova. Cokule koje su služile za odlazak u grad ili u crkvu bile su posebno ukrašene rezbarijama, dok su se cokule jednostavnije izrade nosile pri obavljanju gospodarskih i poljoprivrednih radova. „Za izradu cokula nije se uzimala svaka vrsta drva. Najpoznatije cokule bile su od orahovine, koje su se isticale po udobnosti, lakoći i dugotrajnosti, ali su bile dosta skupe, jer se materijal za njihovu izradu teško dobivao. Cokule za djecu su se najčešće pravile od klenovine. Cokule od vrbe bile su namijenjene domaćicama i starcima, a karakteristika im je lakoća, što je mnogo značilo za obavljanje posla u kući i oko kuće. Ljudi koji su češće putovali dali su sebi napraviti cokule od breze. Brezine cokule najduže su trajale. U njima se moglo prevaliti više desetaka kilometara, a da se nisu poderale.“ (Miličević ,1988, 38). Cokule su bile bitne i za narodni ples „Balun“. Ljudi su se okupljali u pojedinim kućama i nakon večere bi plesali. Osluškivalo se iz koje se kuće čuje najveća buka jer je buka bila znak većeg veselja i uspješnosti plesa.

2.2. PJEVANJE U ISTRI (IZBOR)

Istra je tijekom povijesti osluškivala i prihvaćala različite načine pjevanja i sviranja. Istrani su svoju tradiciju njegovali i očuvali do danas. Tijekom 19. i 20. stoljeća Matko Brajša Rašan i Ivan Matetić Ronjgov proučavali su istarski glazbeni folklor dok je Antonio Smareglia stvarao operu „Istarska svadba" (Le nozze istriane). Kanat, kantat, kantet, rozgat, kantare su nazivi za pjevanje koji se koriste u Istri. Brojalice, uspavanke i duhovne molitve pjevale su se jednoglasno, a u ruralnoj Istri pjevalo se pretežno dvoglasno ili višeglasno.

2.2.1. DVOGLASJE U TAKOZVANOJ ISTARSKOJ LJESTVICI

Tu vrstu pjevanja nazivaju *na tanko* i *na debelo* koja odgovara svirci roženica. Dionice dvoglasja čine netemperirane sekste (malo manji od male terce ili malo veći

od velike sekste) s trenucima u oktavama. Karakteristična boja tona vokalne glazbe postiže se snažnim pjevanjem djelomice kroz nos.

2.2.2. DVOGLASJE S ĆIČARIJE

Dvoglasje s Ćićarije je stil pjevanja koji se naziva bugarenje. Bugarenje je stariji stupanj dvoglasja u istarskoj ljestvici. „Tek približno moglo bi se sažeti da su ovdje dva glasa u međusobnom odnosu netemperiranih uskih intervala, obično u sekundama i umanjenim tercama s unisonim trenucima te dugim unisonim (istodobno zvučanje tonova jednake visine) završnim tonom, gdje se, međutim, dodatno jedan od dva glasa spušta za sekundu ili umanjenu tercu.“ (Marušić, 1995, 7) Ritam napjeva je parlando rubato (pjevač/ica slijedi ritam i značenje pjevanog teksta), tekstovi pjesama lirske su sadržaja.

2.2.3. DISKANTNO DVOGLASJE

„Ovo je dvoglasje osobito po tome što se u njemu izmjenjuju trenuci kada dva glasa imaju suprotne kretnje (prevladavajući) i trenuci bordunskog pjevanja.“ (Marušić, 1995, 13). U diskantnom se dvoglasju pojavljuje melizmatičan modalni karakter te se glasovi kreću u neparalelno s unisonim ili oktavnim završetkom.

2.3. ISTARSKI NARODNI INSTRUMENTI (IZBOR)

„Po Stochmannu glazba je svaki predmet s kojim se namjerno proizvode zvukovi koji za nas imaju značenje glazbe“ (Marušić, 1995, 7).

Svako glazbalo može postati pučkim glazbalom ako se sviraju u tradicionalnom pučkom kontekstu. Glazbena oruđa nisu isključivo istarskog podrijetla, a mogu biti i predmeti koji se upotrebljavaju u svakidašnjem životu (kuhače, boce, poklopci) i predmeti iz prirode (listovi, stabljike, kore).

Glazba istarske glazbene baštine dijeli se na istarsku glazbu (hrvatska glazba) i glazbu talijanske etničke zajednice. Istarska glazbena baština ima dvostruka, trostruka i višestruka preklapanja kulturnih pojmova. Postoje hrvatska, talijanska i slovenska glazba s etno jezičnog stajališta koja se preklapaju i s isto rumunjskom glazbom (Marušić, 1995, 12).

Narodni glazbeni instrumenti sastavni su dio narodne umjetnosti. Ubrajaju se u osobni inventar muškaraca, jer su na njima svirali samo muškarci.

Istarski narodni glazbeni instrumenti najčešće su izrađeni od drva i često su bili ukrašeni rezbarskim tehnikama. Graditelj istarskih instrumenata morao je biti vješt drvodjelac i svirač jer je instrumente podešavao ka istarskoj ljestvici. Glazba je bila sastavni dio života istarskog seljaka kao i izrada muzičkih instrumenata. Nije bilo muškaraca koji nije izradio ili svirao neki od instrumenata. „... Dječaci su od vlasi trave, podrezanih cjevčica trstike ili slame izrađivali različite 'instrumente' te svirale od kore određenih vrsta drveta ili svirale s piskom i rupicama za prebiranje i izvođenje čitavog niza tonova“. (Miličević, 1988, 39). Muškarci su se muzikom isticali u svojoj sredini, skretali pažnje voljenih djevojaka ili ublažavali bol zbog uskraćene ljubavi. Tisućugodišnja tradicija muzičkog folklora Istre naglo je počela nestajati početkom 20. st., nakon uvođenja limene glazbe i harmonike, a time i umjetnost rezbarenja.

U narodnoj glazbi instrumenti se dijele na: aerofona, kordofona, idiofona i membranofona glazbala

2.3.1. AEROFONA GLAZBALA

Glazbala koja proizvode zvuk titranjem zraka u zračnom stupcu. Karakteristična aerofona istarska glazbala su: roženice ili sopele, mih, šurle, duplice, sopelica, harmonika trieština i u novije vrijeme: organi, klarinet i okarina.

2.3.1.1. Armonika trieština

U Istri se od sredine 19.st. susrećemo s plonericom (armonika trieština).

Nazivali su je još: armonika na botuniće, trieština, batunara, botunara, dugmetara, plonerica, tržaška harmonika, organetto. Najveći dio dijatonskih harmonika stigao je u Istru preko Trsta. Lorenzo Ploner je majstor koji je ručno izrađivao dijatonke i po njemu je armonika trieština nazvana plonerica. Karakteristična je po melodijskoj klavijaturi na dugmad. Sastoji se od 25 dugmadi, a svako dugme daje dva tona, jedan kad se mijeh razvlači, a drugi kad se mijeh stišće, odnosno tlači. Zrak se proizvodi puhanjem u jezičak koji je montiran na drvenim okvirima smještenim u rezonantnim kutijama u unutrašnjosti. Pritiskom na tipku, poluga otvara određeni

klapan koji dopušta zraku dolazak do jezička. Armonika triestina se svira samostalno, kao pratnja pjevanju ili u sastavu s gunjcima.

2.3.1.2. Duplice ili dvojnice

Duplice su poznavali i stari Grci i većina azijskih država. Svirale su se u različitim krajevima Istre poznate pod nazivima: duplice, dvojnice, fidulice, ovčarice, svirale, šurle, vojkinje, vidalice, volarice. Pastirski instrument duplice je solističko glazbalo tihog i sjetnog tona kojeg su najčešće svirali pastiri na paši. Postoje dva načina sviranja: tihi i glasni. Tiho su ih svirali pastiri da ne preplaše životinje. Izrađene su od jednog komada drveta u kojem su izbušene dvije cijevi s dva piska. Na prednjoj desnoj strani duplice nalaze se četiri rupice, a straga u visini najniže rupice nalazi se jedna rupica. Sa lijeve prednje strane nalaze se tri rupice. Duplice su različitih veličina. Rađene su od šestila (vrsta javora) ili od drugih vrsta tvrdog drva, a ukrašene su raznovrsnim geometrijskim motivima i to urezivanjem ili paljenjem užarenom žicom.“ (Miličević, 1988, 43).

2.3.1.3. Klarinet

U Istru je stigao za vrijeme Austro- Ugarske Monarhije kao dio vojne glazbe. Preuzima vodeću ulogu u sastavima s piščarima i gunjcima zauzimajući mjesto vijulina (violine). Najčešće se koristi u istarskoj narodnoj glazbi u štimu D i Es. Stariji klarineti izrađivali su se od „trske, bazge ili divlje ruže“.

2.3.1.4. Mih

Ime je dobio po mješini jareće ili janjeće kože. Nazivaju ga još i mijeh, meh, mieh, mešnica, mišnica, pive, istarske gajde. Najrasprostranjenije je i najpopularnije istarsko glazbalo. Sastoji se od jareće mješine, puhaljke ili mišnice, kane i kolarina. Kana ili kanela je dio miha pomoću kojeg se upuhuje zrak, a zaletavac umetnuti ventil koji se nalazi s unutrašnje strane i sprečava izlaz upuhanog zraka. Kožni dio i prebiraljku spaja kolarin ili oglavine u koji se utakne did (tulac). Mišnica – dvostruka prebiraljka napravljena je od jednog komada drva, sa dvije usporedno probušene cijevi. Na desnoj strani svirale nalazi se pet rupica, a na lijevoj tri. Pisak je od trske, a mišnica je izrađena je od šimšira, smreke, trešnje ili masline. Sastavni je dio miha, ali koristi se i kao samostalno glazbalo. Najpogodniji je instrument za pratnju plesa zato

što je glasniji, ali i zato što svirač može povremeno prekidati puhanje u mih i zapjevati, davati upute plesačima ili zabavljati publiku šaljivim doskočicama.

Mih je samostalno glazbalo, a sve češće se svira i uz ostala istarska tradicijska glazbala kao što su roženice i šurle.

2.3.1.5. Okarina

Okarina je vrsta glinenog puhala, duguljasta okrugla oblika kao šuplja posudica. Preciznije rađena, ima četiri do dvanaest rupica za prste i otvor za upuhavanje zraka. Nije autohtoni istarski instrument, ali zahvaljujući jednostavnosti svoje primjene danas u Istri ovaj instrument doživljava svoju revitalizaciju.

2.3.1.6. Organić

Glazbalo organić je usna harmonika, a poznat je i po nazivima: arguleta, finfalica, tintina, usle, uslice, vijulin na usta, svirala na usta, organ, vorgan, organet. Sastoji se od reda kvadratnih otvora otvorenih s obje strane, uglavljenih u drveni okvir. Tonovi se stvaraju titranjem tankih lamelica smještenih unutar pravokutne kutije, upuhavanjem i usisavanjem zraka ustima. Svira se solistički, ali i uz pratnju bajsa.

2.3.1.7. Roženica

Najraširenije i najpopularnije istarsko narodno glazbalo uz mih. Poznato je i pod imenom sopela ili sopila, supiele, sopiele, tororo.

Sastoji se od piska - dva tanka lista trstike, špuleta (špoleta, štribrice) - vanjske cijevi u kojima se umetne pisak, prebiralice (ili kanele) – cijevi prebiraljke na kojima se nalazi šest jednako udaljenih rupica i lijka (ili krila) – okruglog završetka svirale u obliku lijevka (Gortan-Carlin, Pace, Denac, 2014, 84).

Napravljene su od masline, šimšira, javora, trešnje, oraha, kljena ili akacije. Roženice se izrađuju u dvije veličine (vela i mala) i obično se sviraju u paru. Vela roženica dugačka je 65 cm, a mala je oko 50 cm. Karakteristika roženice je čunjasti oblik i dvostruki udarni jezičak, izrađen iz trstike i konustra. Roženice se najčešće sviraju u paru, ali je također uobičajeno da samo jedna prati pjevanje ili sviranje na mihu, pa čak i na harmonici. Uz mih i šurle i danas vrlo česte u folkloru Istre.

2.3.1.8. Sopelica

Jednostavna svirala, imitacija blok flaute. Ima šest rupa za prebiranje i jednu palčanu rupu straga izbušenu u ravnini s prvom. Cijev je na vrhu zatvorena drvenim čepom, ostavljen je uski kanal za zrak koji udara o brid četvrtastog otvora s gornje strane. Jedan je od narodnog glazbala koji se u Istri koristi vrlo rijetko. (www.iti-museum.com)

2.3.1.9. Šurle

Šurle su dvocijevne svirale klarinetskog tipa. Po konstrukciji slične su mišnicama. U prošlosti su vjerojatno služile i kao prebiraljka na mihu. Šurle imaju dvije blago divergentno odvojene prebiraljke, umetnute u kutlić. Svaka cijev ima jednostruki pisak. Desna prebiraljka ima četiri otvora i jednu straga za palac, a lijeva prebiraljka ima tri otvora. Jednocijevna svirala šurla bila je najjednostavniji istarski narodni instrument. Koristila je za razonodu pastira, rjeđe se njome koristilo za ples.

2.3.2. KORDOFONA GLAZBALA

Kordofona glazbala su glazbala kod kojih zvuk biva proizveden udaranjem, trzanjem ili guđenjem žica. Pod kordofona glazbala spadaju: bajs, cindra i vijulin.

2.3.2.1. Bajs

Bajs je gudački instrument sličan violončelu s dvije žice. Istarski su bajsevi različitog podrijetla, lokalno izrađivani i kupovani od lutajućih svirača. Gudalo nalikuje pili, drvenog je luka na kojem su nategnute dlake konjskog repa. Dvije žice na bajsu se zovu kantine, a izrađuju se od stijenki crijeva domaćih životinja, ovce ili goveda. Posebno čuđenje izaziva ovaj instrument u rukama seoskih izvođača: krupne ruke, veliki prsti, dlan prekriven žuljevima koji nježno drži bajs.

2.3.2.2. Čićska tamburica

Ime „čićska“ dobila je po području Čićarije na kojemu se svirala. Solističko je glazbalo kojega su nekada koristili pastiri, ali svirala se i za ples. Duljine je oko 70 cm, ima samo dvije žice, dok su pragovi postavljeni na jednakoj udaljenosti jedan od drugoga. „Izrađivala se od javora, klana ili kreka, a trzalica se pravila od trešnjine kore ili ljuske goveđeg roga“ (Gortan –Carlin, Pace, Denac, 2014, 94).

2.3.2.3. Vijulin

Osim „klasične violine“ oduvijek je postojala i „druga violina“ koja dobiva ime „narodna violina“ jer je rasprostranjena unutar mnogih europskih tradicionalnih kultura. Ima četiri žice kao i klasična violina, a razlikuje se u držanju. Vijulin se drži u nižem položaju naslonjen na prsa, a gudalo u desnoj ruci na udaljenosti od jednog ili više centimetara. Kod „klasične violine“ gudalo se drži na početnom dijelu gudala. Koristila se kao samostalni instrument ili u narodnoj glazbi gunjaca.

2.3.3. IDIOFONA GLAZBA

Idiofona glazbala, su glazbala čije tijelo u cijelosti titra kad proizvodi zvuk (udaranjem, trzanjem, titranjem ili treskanjem). U Istri su se često koristili uporabni predmeti: žlice, poklopci, čegrtaljke, daska za pranje, čaše, tanjur, zvona kao ritmička pratnja pjevanoj narodnoj pjesmi.

2.3.3.1. Čegrtaljka

Čegrtaljka ili škrgetalnica u Istri se koristila jedino u Velikom tjednu kada bi utihnula crkvena zvona i orgulje. „Sastavljena je od dva bitna dijela: 1) rotirajućeg valjka koji čitavom duljinom ima duboke udubine slične brazdama ili zubate nastavke pričvršćene u jednakim razmacima i 2) drvene poluge koja s poklopcem pada u zareze, odnosno u podlogu, nakon što ju je podignula izbočina udubine ili zubati nastavak.“ (Gortan – Carlin, Pace, Denac, 2014, 94). Pomažu u razvoju koordinacije vida i pokreta ruke, pridonose osjećaju za tempo, glasne su. Manje čegrtaljke mogu svirati i djeca.

2.3.3.2. Grata

Grata je daska za pranje odjeće, jedna od improviziranih instrumenata. Klasificirana je kao udaraljka, može biti drvena ili limena. Kako bi se proizveo zvuk po njoj treba grepsti ili udarati.

2.3.4. MEMBRANOFONA GLAZBALA

Membranofona su glazbala kod kojih zvuk proizvodi napeta vibrirajuća opna ili membrana udaranjem, trzanjem, struganjem. Povremeno ih se koristilo i u Istri iako nisu tipična za Istru. Od membranofonih glazbala u Istri se koriste razni bubnjevi (def), češalj s papirom i list.

2.4. ISTARKI TRADICIJSKI PLESOVI (IZBOR)

Područje Istre bilo je izloženo čestim promjenama stanovništva zbog čega se može naći veoma malo građe o istarskim plesovima. U Istri je zabilježen trideset i jedan narodni istarski ples, a to su: Balo di kušin, Balo di skova, Balo di spečo, Balon, Bašovijen, Boncar, Cotić, Čardaš, Drmeš, Gajski ples, Hrvaski, Igraj kolo na dvadesetina, Kolo, Korak, Krajcpolka, Kvadrilja, Mafrina, Mažurka, Melfin, Na kantrege, Pod noge, Polka, Po starinski, Promena, Saltin, Sedam paši, Šavrin, Špicpolka, Štajeriš, Valcer, Zajc.

2.4.1. BALUN

Balun ili Balon predstavnik je najrazvijenijeg i najpoznatijeg oblika plesanja u prostoru. Ime dolazi od naziva za loptu jer se čitav ples vrti okolo kao lopta. Više plesnih parova sudjeluje u plesu, ravnomjerno raspoređenih po kružnici, s plesačem s unutarne i plesačicom s vanjske strane kruga. Parovi se kreću u krugu u smjeru koji je obrnut od hoda kazaljke na satu. Prvo mjesto u plesnom nizu zauzima glavni plesač s partnericom, koji povikom „opsasa“ ili udarcem noge o pod daje znak za promjenu plesne figure. Broj plesnih figura varira. Tri plesne figure nalazimo u barbanskom i medulinskom, a to su: prebiranje, vrćenje, koračanje. Četiri figure su u labinskome balunu (prebirat, valcat, šetat ili hodit uokole, vrtet ili obrnut), šest u rudanskome (homo po ženski, hodit, prebirat, mali okret, obrni se malo, obraćat) i osam u beranskome balunu, a izvodi se u kanonu. Tradicionalni ples balun najčešće prate instrumenti: mih, roženice, rjeđe šurle ili vidalice, a iznimno i uz pratnju harmonike.

2.4.2. ŠETE PAŠI

Naziv „Šete paši“ dolazi od talijanskog „Sette passi“ što znači sedam koraka, a zovu ga i „Sedam paši“. Ples potječe iz srednjeg vijeka i nekada se ples povezivao s magijom. Ples se sastoji od optrčavanja s partnericom sedam puta na jednu stranu i sedam puta na drugu stranu, i vrtnje. Ovime su smatrali da se čini magični trik jer se broj sedam smatrao magičnim. Današnji ples se ne razlikuje od tadašnjeg.

2.5. NARODNE RUKOTROVINE: PREDMETI I ALATI (IZBOR)

2.5.1. GLINENA POSUDA

Od neolitika do današnjih dana proizvodnja zemljanih posuda najstariji je oblik istarskog rukotvorstva. Nijedan lončarski centar Istre nije izrađivao glazirane posude, a manji lonci nikada nisu ukrašavani, dok su na velikim bile valovnice i nizovi točkica, na dnu ili sa strane nekada je bio utisnut i pečat proizvođača. „Posude od zemlje služile su za najrazličitije svrhe: u manjima se kuhala kava od prženog ječma, u malo većima obrok za jednu ili više osoba, u velikim ručak za karmine ili svatovsko slavlje za dvadesetak i više osoba. Radi lakšeg držanja i nošenja manji lonci su imali po jednu okomitu ručku, veći po dvije, dok veliki nisu obično imali ručke nego izvana po nekoliko izbočenih paralelnih ojačanja.“ (Milićević, 1988, 73) Željezni tronožac koristio je kao podložak koji je olakšavao kuhanje, štitio lonac kao i kuke komošara (lanac) s velikim kružnim karikama koji su za vješanje posuda visile nad ognjištem.

2.5.2. PRESLICA

Jedan od najvrednijih predmeta narodne umjetnosti je i istarska preslica. Preslice se razlikuju od ostalih preslica u Hrvatskoj po ukrasu i formi. Nekada se prelo mnogo više vune pa je svaka kuća imala i po nekoliko preslica. „Preslicu je obično izrađivao mladić i prilikom zaruke poklanjao bi je svojoj izabranici. Što je preslica bila bolje i ljepše ukrašena, to je bio znak njegove veće ljubavi. Uz to je djevojka preslicu često naslijedila od svoje majke ili od druge starije rodice.“ (Milićević 1988, 33). Nakon što su se preslice odbacile iz upotrebe, žene bi na komad trstike isprele manju količinu vune za pletenje čarapa. Preslica se često spominje u narodnim pjesmama zbog svoje ljepote i zbog značajne uloge u svadbenim običajima.

2.5.3. KLIJEŠTA ZA LOVIT JEGULJE

U istarskom mjestu Kašteliru, mještani su za hvatanje jegulja izumili velika kliješta s unutarnjim zubićima od čavlića. Jegulja je dugačka i zmijolika te može progutati i udicu s mamcem, zbog toga ju nije moguće upecati. Koža joj je sluzava, pa ju nije moguće ni rukama uhvatiti. Narodna uzrečica kaže: „Si kako jegulja, ča te više stišćen, više bižiš“ (slobodni prijevod s istarskog narječja „kao jegulja si, što te čvršće držim, ti više bježiš“). Jegulje su živjele u močvari, a kada je voda močvare dosezala 10 cm bilo ju je lakše uloviti. U močvaru su muškarci ulazili s cokulama pa

bi se razina vode u močvari još više smanjila, tada su jegulje bile vidljive i pomoću bodljikavih kliješta lako ih se lovilo.

2.5.4. PETROLEJSKA LAMPA

Lampu petrolejku imalo je svako domaćinstvo, drugih izvora svjetla u ono doba nije bilo. Koristile su se dvije vrste petrolejka. Jedna je služila za sobnu rasvjetu, a druga se prenosila iz kuće u druge objekte u domaćinstvu. Petrolejka u kući se više upotrebljavala i najčešće je stajala na stolu ili na krušnoj peći. Petrolejsku lampu premještalo se vrlo pažljivo zbog lomljivosti. Uz petrolejku domaćice su kuhale večeru, prele pređu, djeca bi pisala domaće zadaće.

Sistem rasvjete: donji dio petrolejske lampe je rezervoar u kojeg se nalijeva petrolej na nakvašen trak iz tekstila, koji se pomoću ručnog mehanizma mogao provući u gornji dio lampe te zapaliti, a plamen je bio pokriven staklom. Ručna petrolejka nije bila toliko krhka. Koristila se izvan kućnih prostorija za odlazak u štalu, podrum ili do susjeda. Sistem rasvjete kod obiju lampi je isti samo što je sobna lampa davala mnogo jače svjetlo.

2.5.5. GLAČALO NA ŽAR

U istarskom dijalektu za glačalo koristi se izraz „šupreš“. Odjeća se i onda glačala, posebno za svečane prilike (svadbe, mise...). Glačalo na žar imalo je minimalnu regulaciju temperature. Današnja tkanina u sebi sadrži mnogo umjetnih i plastičnih vlakana za razliku od nekadašnjih prirodnih materijala koji su podnosili visoku temperaturu. Glačalo se koristilo tako da su se komadići žara ubacili u unutrašnjost glačala, a žar u glačalu dobivao bi kisik kroz otvore. Toplina bi izlazila kroz zupčaste otvore poklopca. Nakon što bi temperatura glačala počela padati, moglo se početi glačati. Kada se žar potrošio, stavio se novi.

2.6. IGRA

Pravo na igru ima svako dijete. Ono proizlazi iz djetetove unutrašnje potrebe. Igra je zabavna, stvaralačka, istraživačka, kreativna, poučna, instinktivna, dogovorena, prirodna. Za razvoj svojih najmlađih pripadnika svaka ljudska zajednica ima neke osnovne, zajedničke, opće uvjete. Usmjeren odgoj je obrazovanje, proces

prenošenja znanja i kulturnih vrijednosti ranijih pokoljenja. Igra kod djece prisutna je u svim segmentima njegova razvoja: tjelesnom, socijalnom, kognitivnom, emocionalnom, moralnom razvoju i razvoju govora. Omogućava djetetu razvoj samopouzdanja, uspostavljanje odnosa sa samim sobom, s vršnjacima, s drugima i s okolinom. Postoji mnogo oblika igre, no samo osnovni elementi su ti koji je čine trajnom i ponovljivom, a javljaju se u strukturi igre.

2.6.1. TRAJNI ELEMENTI ZA GRAĐENJE STRUKTURE IGARA

Trajni elementi za građenje strukture igara su:

1. PRAVILA (osnovna, specifična i opća)
2. TIP ODVIJANJA (linearni, razgranati i razgranati bez fiksiranog redoslijeda)
3. PROPISANA IGROVNA SITUACIJA (uređen odnos između: pojedinca, centralnog igrača i između grupa)
4. SIMBOLIČKA KOMPONENTA (svjesni i nesvjesni simboli)
5. ZAPOČINJANJE IGRE (direktni, formalizirani ili neformalizirani način dijeljenja uloga)
6. KRAJ IGRE (s poznatim i nepoznatim ishodom)

TRI KATEGORIJE IGROVNE RAZNOLIKOSTI:

1. Funkcionalna igra: igra u kojoj dijete ispituje svoje funkcije i osobitosti objekta. Razvija kod djeteta motoričke, osjetilne i perceptivne sposobnosti.
2. Simbolička igra, igra uloga: igra u kojoj dijete prenosi značenja s jednog predmeta na drugi, treći, modelira motive, ciljeve i norme odraslih, oblik reprezentacije stvarnosti.
3. Igre s pravilima: su igre sa senzomotoričkim kombinacijama ili intelektualnim kombinacijama u kojima se pojedinci natječu i koje su regulirane ili kodeksom koji je preuzet od starijih generacija, ili privremenim sporazumom.

(Duran, 1995,16)

2.6.2. ISTARKE NARODNE IGRE (IZBOR)

Tradicionalne igre koje su se igrale u Istri su:

ČITOLO ČOTOLO - igra klackanja, za koju su koristili jedan panj i jednu dužu dasku.

BUKOVAT – igra u kojoj jači pobjeđuje guranjem.

IGRE S PUPAMI – igra u kojoj se djevojčice igraju s lutkama od starih krpa imitirajući majke, tate, susjede.

PIKA PAKA - je igra u kojoj svatko ima pet kamenčića koje se baci na stol. Jedan kamenčić se baca u zrak , dok je kamenčić u zraku uzimaju se dva kamenčića, pa tri, pa četiri i pet. Tko uspije svih pet kamenčića staviti u ruku on je pobjednik.

GULCI - za igru su potrebne četiri tanke daščice različitih dužina. Dijete koje izvuče najveću daščicu taj će započeti igru „Pika Paka“. Preostala djeca će po veličini daščica stati u red iza njega.

POD KIN KIN - jedan kamenčić se sakrije ispod jednog prsta ruke, a od ostatka grupe traži se da pogode pod kojim prstom je kamenčić sakriven.

TRIJA - igraju dvoje igrača. Svatko od njih ima po tri kamenčića. Cilj je postaviti tri svoja kamenčića na susjedne točke povezane linijom, tko prvi formira „ trojku“ je pobjednik.

PLJOČKE - igra se plosnatim kamenjem. Svaki igrač ima po tri kamena te njima gađaju određeni kamen. Pobjednik je onaj čiji je kamen bliže određenom kamenu.

POTEZANJE KONOPA - je ekipna igra dviju ekipa, koje nastoje nasuprotnu ekipu prevući preko označene crte na svoju stranu.

PRESKAKANJE KONOPA - djeca preskaču konop, a kad nekoga konop dotakne u igru ulazi sljedeći igrač te on pokušava preskočiti konop.

ŠĆOKIVAT JAJA – igra koja se igrala za vrijeme Uskrsa. Gađalo se s kovanicama u kuhano jaje. Onaj koji pogodi jaje dobije jaje i sve kovanice oko njega.

LOPTA – BALOTA - BALUN – igra s krpenom loptom koja je bila punjena piljevinom ili mekinjama.

KRES – igra skakanja preko zapaljene vatre koja se igrala dva puta godišnje (za sv. Ivana i sv. Petra i Pavla).

NA BOTUNE – igra u kojoj se konac provuče kroz dugme, konac se poteže lijevo i desno, a dugme skače.

KAFE – igra u kojoj se skakalo na dječaka ili preko njega. Tko je uspio preskočiti dječaka viknuo bi „kafe“. Dječak je stajao pognuto na početku, a kako se igra odmicala pognuti dječak se ispravljalo te ga je bilo sve teže preskočiti.

NA KAPUNA – za igru je bilo potrebno šest igrača. Pet igrača gađalo je kamenčićima u pet većih kamena. Onaj koji nije pogodio kamen dobio je nogom u stražnjicu, a šesti igrač sudac odlučio je tko će ga udariti nogom.

NA VOJSKU – djevojčice su sjedile na kamenu, svaka je bila jedna država. Djevojčicu koju su izgurale druge djevojčice s kamena je ispala, a pobjednica je bila djevojčica koja je ostala sama sjediti na kamenu.

PIKA PAKANJE – igra se sa šest kamenčića. Pet kamenčića je položeno na tlo. Dok je jedan kamenčić u zraku, bilo je potrebno pokupiti jedan kamenčić sa zemlje i onaj u zraku. I tako sve dok se ne pokupe svi kamenčići s tla.

PRAFČANJE – za ovu igru potrebno je napraviti rupe u zemlji (picine). Svi igrači imali su komad drva koji je služio kao palica. Prvi koji je dotrčao do komada drva -paena, trebao ga je otkotrljati najdalje što može. Svaki igrač je imao svoju picinu tj. rupu koju je morao braniti kako komad drva- paen ne bi ušao unutra.

TRIJA – igra s kamenčićima koja se igrala u dvoje. Tko je prvi složio tri (malu triju) ili šest (veliku triju) kamenčića na povezane linije bio je pobjednik. (Ružić, 2015, 12)

3. AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU

3.1. ISTARSKI OBIČAJI I IGRE

AKTIVNOSTI IZ METODIKE GOVORNE KOMUNIKACIJE, UPOZNAVANJA OKOLINE I POČETNIK MATEMATIČKIH POJMOVA

USTANOVA: DV „Dugin svijet“

VRTIČKA SKUPINA: mješovita vrtićka skupina

BROJ DJECE U SKUPINI: 29

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE: djeca od tri do sedam godina, jedanaest dječaka i osamnaest djevojčica te jedno dijete s posebnim potrebama

USTANOVA: DV „Marija Petković“

VRTIČKA SKUPINA: mješovita vrtićka skupina

BROJ DJECE U SKUPINI: 25

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE: djeca od tri do šest godina, deset dječaka i petnaest djevojčica

TEMA AKTIVNOSTI: Istarski običaji i igre

OBLIK RADA: frontalni oblik rada, individualni oblik rada

METODE RADA: metoda igre, metoda razgovora, metoda demonstracije, metoda praktičnih radova

SREDSTVA I POMAGALA U RADU: glačalo na žar, petrolejska lampa, kliješta za lovit jegulje, vreteno , cokule (drvene cipele), stari molitvenik i novčanik, lonac od gline, mulete (hvataljka za ugljen)

AKTIVNOSTI KOJE SU PRETHODILE: priprema djece za doček nepoznatih gostiju

CILJEVI:

Upoznavanje djece s kulturnom baštinom Istre, običajima te povijesno tradicionalnim načinom života djece i odraslih

ZADACI

1. ODGOJNI ZADACI:

- stvoriti ugodnu atmosferu kako bi se djeca osjećala opušteno, sigurno i samouvjereno
- poticati komunikaciju kroz izvođenje aktivnosti i kroz međusobne komentare
- poticanje samopouzdanja
- razvoj upornosti i samostalnosti u radu
- razvoj strpljenja
- njegovanje pozitivnih odnosa prema radu
- razvoj tolerancije prema drugima

2. OBRAZOVNI ZADACI:

- upoznavanje djece sa starim pomagalicama
- upoznavanje djece s prijašnjim načinom života djece i odraslih, najčešće dječje igre, opisi kućanskih poslova koje su obavljali odrasli, te na koji način (donijeti staro glačalo i pokazati djeci kako je glačalo radilo, te ih zamoliti da se prisjete kako radi današnje moderno glačalo...)
- obogaćivanje rječnika djece, nove riječi iz čakavskog dijalekta
- razvijanje sposobnosti, upoznavanje karakteristika osjećaja kroz proširivanje već stečenog iskustva
- uočavanje matematičkih pojmova (igra „Gremo guliti gulce“, uočavanje razlike između dužina: duži, kraći...)

3. FUNKCIONALNI ZADACI:

- utjecati na razvoj mišljenja i pamćenja te pažnje kroz slušanje pripovjedača, sudjelovanje u tradicionalnim igrama
- razvijanje sitne motorike šake kod stolnih igara (igre „Gremo guliti gulce“, „Pika Paka“)
- logičko mišljenje
- usavršavanje prirodnih oblika kretanja, snalaženje u prostoru
- poticanje funkcije krvožilnog i dišnog sustava

TIJEK AKTIVNOSTI

UVODNI DIO AKTIVNOSTI

Na stol sam postavila predmete koje je koristila moja prabaka (kliješta za loviti jegulje, vreteno, petrolejsku svjetiljku, glačalo, drvene cipele, lonac od gline, stari molitvenik i novčanik), a stolove sam postavila u polukrug. Predstavila sam djeci svoju baku i djeda koji su im ispričali nešto o običajima u svome selu, starim predmetima i igrama. Obzirom da su sugovornici pričali istarskim dijalektom djeci sam objašnjavala nepoznate riječi. Poticala sam djecu da postavljaju pitanja tako što sam ja prva postavila nekoliko pitanja: „Kakvo se glačalo upotrebljavalo?, Koje su vam bile omiljene igre?, Jesu li imali računala? Koje su vam bile omiljene igračke?“.

Slika 1: DV „Dugin svijet“, Petrolejska lampa, foto: Šetić Bravar I.

Slika 2: DV „Dugin svijet“, Glačalo na žar, foto: Šetić Bravar I.

Slika 3: DV „Dugin svijet“, Cokule, foto: Šetić Bravar I.

Slika 4: DV „Dugin svijet“, Kliješta za loviti jegulje, foto: Šetić Bravar I.

Slika 5: DV „Dugin svijet“, Preslica, foto: Šetić Bravar I.

GLAVNI DIO AKTIVNOSTI

Djeci sam postavila pitanja koji su im predmeti predstavljeni od gostiju bili najzanimljiviji i jesu li se već susreli s njima, mogu li zamisliti dan bez struje, bez telefona... Nakon što su pojeli voće pokazala sam djeci koje sam im igre pripremila. Igre koje sam im pripremila jesu tradicionalne igre „Pika paka“, „Gremo guliti gulce“, „Pljočke“, „Trija“, „Školica“, „Preskakanje konopa“, „Povlačenje užeta“, „Pod kin, kin“. Igra „Pika paka“ je igra u kojoj svatko ima pet kamenčića koje se baci na stol. Jedan kamenčić se baca u zrak, dok je kamenčić u zraku uzimaju se dva kamenčića, pa tri, pa četiri i pet. Tko uspije svih pet kamenčića staviti u ruku on je pobjednik. Za igru „Gulci“ potrebne su četiri tanke daščice različitih dužina. Dijete koje izvuče iz moje ruke najveću daščicu taj će započeti igru „Pika Paka“. Preostala djeca će po veličini daščica stati u red iza njega. U igri „Pod kin, kin“ jedan kamenčić se sakrije ispod jednog prsta ruke, a od ostatka grupe traži se da pogode pod kojim prstom je kamenčić sakriven. Igru „Trija“ igraju dva igrača. Svatko od njih ima po tri kamenčića. Cilj je postaviti tri svoja kamenčića na susjedne točke povezane linijom, tko prvi formira „trojku“ je pobjednik. Igra „Pljočke“ igra se plosnatim kamenjem. Svaki igrač ima po tri kamena, gađaju određeni kamen. Pobjednik je onaj čiji je kamen bliže određenom kamenu. „Potezanje konopa“ je ekipna igra dviju ekipa, koje nastoje nasuprotanu ekipu prevući preko označene crte na svoju stranu. Igra Preskakanje konopa tj. djeca preskaču preko konopa, a kad nekoga konop dotakne u igru ulazi sljedeći igrač te on pokušava preskočiti konop.

Slika 6: DV „Dugin svijet“, Trija, foto: Šetić Bravar I.

Slika 7: DV „Dugin svijet“, Pljočke, foto: Šetić Bravar I.

Slika 8: DV „Duginsvijet“, Potezanje konopa
foto: Šetić Bravar I.

Slika 9: DV „Dugin svijet“, Zmijica, foto: Šetić Bravar I.

ZAVRŠNI DIO AKTIVNOSTI

Upitala sam ih jesu li im igre bile poznate, koja im se igra najviše svidjela i sjećaju li se naziva igara. Zajedno smo ponovili nove riječi istarskog dijalekta. Pjevali smo pjesmu koju su prethodno naučili : „ Ne zna Tone“.

ZAPAZANJA:

Djeca znatiželjno promatraju tradicionalne predmete na stolu. Sjedeći u polukrugu po redu se predstavljaju gostima i mirno iščekuju njihove riječi, slušajući s čuđenjem o nekadašnjem životu. Pokazujući im glačalo djeca su pogađala što je to: L.L: „roštilj“. Opisujući sistem glačanja i njenu svrhu gost Inočente Ružić svakome je djetetu dao glačao u ruku. Za cokulu su znali da je cipela i svatko ju je stavio na nogu i probao nositi, što im nije bilo jednostavno. Gracijela Ružić im je pokazala kako se prela vuna na preslici, tko je želio mogao je probati. Dječacima se posebno sviđala petrolejska lampa i kliješta za jegulje. Svi su sve htjeli vidjeti i dotaknuti uz mnogobrojna pitanja.

Nakon toga pozdravili su se sa gostima i pojeli voće. U dvorištu sam im postavila i igre koje su se nekada igrale. Prezentirajući im sve igre dječaci su zaigrali igru

„Pljočke“, a djevojčice igru s konopcem. Dječaci su shvatili igru i uspješno je igrali, dok kod djevojčica samo je P.R. uspjela preskočiti konop, spustila sam konop na pod pa su zaigrale igru „zmijice“. Najdraža igra im je bila potezanje konopa u kojoj su svi sudjelovali i navijali.

3.2. BROJALICA „PRSTI“

AKTIVNOSTI IZ METODIKE GLAZBENE KULTURE

USTANOVA: DV „DUGIN SVIJET“

VRTIČKA SKUPINA: jaslička

BROJ DJECE U SKUPINI: 15

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE: djeca od jedne do tri godine. Dijete s posebnim potrebama.

USTANOVA: DV „MARIJA PETKOVIĆ“

VRTIČKA SKUPINA: jaslička

BROJ DJECE U SKUPINI: : 15

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE: djeca od jedne do tri godine

TEMA AKTIVNOSTI: upoznavanje djece s brojalicom „Prsti“

GLAZBENO PODRUČJE: brojalica

OBLIK RADA: frontalni oblik rada, individualni oblik rada

METODE RADA: metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora, metoda recitacije

SREDSTVA I POMAGALA U RADU : tekst brojalice, ritmičke udaraljke i zvečke

AKTIVNOSTI KOJE SU PRETHODILE: ranije obrađena pjesma „Mi smo djeca vesela“ s odgojiteljicom iz skupine

CILJEVI:

- upoznavanje djece s brojalicom, obratiti pozornost na slušanje ritma te početna spoznaja ritma i tempa kroz korištenje instrumenata

ZADACI

1. ODGOJNI ZADACI:

- stvoriti ugodnu atmosferu osjećaja i raspoloženja kod djece kako bi se osjećala opušteno, sigurno i samouvjereno
- utjecaj na estetski odgoj
- njegovanje pozitivnih odnosa prema radu

- razvoj tolerancije prema drugima

2. OBRAZOVNI ZADACI:

- razvijanje osjećaja za ritam
- poticanje izgovora teksta
- upoznavanje djece s novom brojalicom
- stjecanje znanja i vještina uz doživljaj i proširenje iskustva vezanog za instrumente

3. FUNKCIONALNI ZADACI:

- razviti pamćenje i motoriku kod djece
- razvoj perceptivne sposobnosti (slušne sposobnosti)
- razvoj pažnje i koncentracije
- razvoj verbalne i neverbalne komunikacije

TIJEK AKTIVNOSTI

UVODNI DIO SATA

Okupila sam djecu na tepih uz igru zagonetka: skrivanje ruku u rukave; „Što se nalazi u rukavu?“ (ruka), stiskanje prstiju u šaku „Tko se skrio u šaci?“ (prsti). Dramska igra, predstavljanje svakog prsta s drugačijim glasom: „Ja sam palac, najveći sam! Imate li me i vi djeco? A ja, ja sam tako mali, zovem se...hm...malo se i sramim...mali prst. Pokažite mi gdje je luster na stropu, prstić koji mi je pokazao gdje je luster zove se kažiprst, on može i dirigitirati. Podignite ruke da vidimo kako kažiprsti dirigitiraju. Što je ovo na mom prstu (prsten), hm.... kako se ja zovem..., a da prstenjak. Djeco, da vidimo, dignite sve prstiće u zrak. Evo i mene, zaboravili ste me? Ja se zovem srednji prst, u sredini sam i jako mi je lijepo.“

GLAVNI DIO SATA

„Zaigramo sad svi i počujmo priču o petero braće.“ Rukavicu sa prikazom likova (lutkice) iz brojalice stavila sam na ruku te uz gestikuliranje započela sam priču. „Petero braće živjelo je zajedno. Zajedno su se ujutro budili, doručkovali, igrali razne igre i puno radili. Zajedno bi išli posaditi krumpire, okopati jagode, posijati

blitvu, piliti drva za ogrjev, nahraniti kokice, praščiće i čuvati ovčice. Nakon napornog dana braća bi ogladnjela, pogledali bi se i rekli:

„Prsti“

Ti bi ji,
Ti bi pi,
Ti bi jančića ubi
Ti bi ga speka i poji,
A ti mići
Ne povi, ne povi!

Slika 10: DV „Marija Petković“ Rukavica sa lutkicama, foto: Tijardović G.

Slika 11: DV „Marija Petković“ Izgovor brojalice uz instrumente, foto: Tijardović G.

Slika 12: DV „Marija Petković“ Samostalna recitacija brojalice, foto: Tijardović G.

Slika 13: DV „Marija Petković“ Upoznavanje rukavice sa lutkicama, foto: Tijardović G.

Djeci sam nakon izrečene brojalice objasnila značenje pojedinih riječi. Brojalica je nastala na području oko Labina. Djeci nije poznato istarsko narječje. Brojalicu sam ponavljala s djecom – metodom jeke - uz scenski prikaz rukavicom. Djeca su pri izgovoru svakog stiha dodirivala svoj prstić. Po usvajanju brojalice djeci sam podijelila glazbene instrumente (udaraljke i šuškalice). Djeca će uz izgovor brojalice udaraljka pratiti ritam.

Započela sam djeci poznatu pjesmu te ih pozvala da uz instrumente koje imaju prate ritam pjesme. Djeca su uz pjesmu mogla i plesati te tako pokretima iskazivati ritam i doživljaj pjesme.

ZAVRŠNI DIO SATA

Brojalicu smo ponovili uz scenski prikaz stavljanjem rukavice djeci na ruku.

ZAPAZANJA:

Djeca sa zanimanjem prate i aktivno sudjeluju u aktivnosti iz metodike glazbene kulture, tema: brojlica („Prsti“). U potrazi rješenja zagonetke prve su se uključile djevojčice starije dobi. Brojlica je izvedena na istarskom narječju gdje su djeca pokazala interes za nove riječi. Djecu je zaintrigirala rukavica s lutkicama te je zadržala pažnju djece. Nakon što smo jednom ponovili zajedno brojlicu, djeca su sama tražila da je ponovimo još mnogo puta. Nakon toga podijelila sam im instrumente (šuškalice i udaraljke), te smo zajedno u ritmu ponovili brojlicu i njima poznate pjesme. U DV Marija Petković djevojčica K.B. sama je ponovila pjesmicu. Spremili smo instrumente i ponovo uz rukavicu s lutkicama ponovili pjesmicu. Tada su djeca stavila na svoju ruku rukavicu s lutkicama i uz moju pomoć ponavljali pjesmicu.

3.3. OBRADA PJESME: „NE ZNA TONE“

AKTIVNOSTI IZ METODIKE GLAZBENE KULTURE

USTANOVA: DV „Dugin svijet“

VRTIČKA SKUPINA: mješovita vrtićka skupina

BROJ DJECE U SKUPINI: 29

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE: djeca od treće do sedme godine. Jedanaestero dječaka, i osamnaest djevojčica te jedno dijete s posebnim potrebama

USTANOVA: DV „ Marija Petković“

VRTIČKA SKUPINA: mješovita

BROJ DJECE U SKUPINI: 25, deset dječaka i petnaest djevojčica

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE: djeca od tri do šest godina

TEMA AKTIVNOSTI: obrada pjesme „Ne zna Tone“ uz sviranje na ksilofonu

GLAZBENO PODRUČJE: pjevanje

OBLIK RADA: frontalni oblik rada, individualni oblik rada

METODE RADA: metoda usmenog izlaganja, metoda rada s tekstom, metoda razgovora, pjevanje

SREDSTVA I POMAGALA U RADU : tekst pjesme, ksilofon, klavir, CD-rom, obrada pjesme „ Ne zna Tone“ Bruna Krajcara

AKTIVNOSTI KOJE SU PRETHODILE: kratka ispovijest Gracije i Inočenta Ružić o tradiciji, običajima, igrama u Istri

CILJEVI:

Kroz doživljaj glazbe razvijati glazbene sposobnosti i emocionalnu osjetljivost za glazbu.

ZADACI

1. ODGOJNI ZADACI:

- stvoriti ugodnu atmosferu osjećaja i raspoloženja kod djece kako bi se osjećala opušteno, sigurno i samouvjereno

- razvoj pozitivnih osobina ličnosti
- razvijati ljubav prema glazbi
- socijalizacije

2. OBRAZOVNI ZADACI:

- razvijanje osjećaja za glazbu, sluh, ritam i pokret
- poticanje pravilnog izgovora teksta uz pravilno disanje
- razvijanje sposobnosti, upoznavanje karakteristika glazbe kroz proširivanje već stečenog iskustva
- razvoj artikulacije i diskriminacije glasova
- razviti zajedničko intonativno pjevanje

3. FUNKCIONALNI ZADACI:

- utjecati na razvoj osjećaja za glazbu-slušanje, osjećaja za ritam
- razvoj pažnje i koncentracije
- razvoj verbalne i neverbalne komunikacije
- razviti pamćenje i motoriku kod djece

TIJEK AKTIVNOSTI

UVODNI DIO

Djecu sam okupila u audio kutiću. Poslušali smo izvornu narodnu pjesmu: „Ne zna Tone“. Uz razgovor i pitanja vezana uz pjesmu. Postavila sam im prvo pitanje: „Djeco, kakva je to pjesma, o čemu govori ? Pjesma koju ste poslušali pjeva se u Istri. Ovakvu pjesmu nazivamo istarska narodna pjesma. Ona se pjevala, kao i mnoge druge pjesme kada su naše bake i djedovi bili maleni. Istarske narodne pjesme često nisu imale svog autora. Pjesme su se prenosile sve do danas usmenom predajom, bake i djedovi pjevali bi svojim unucima narodne pjesme, a djeca bi ih memorirala te prenosila s generacije na generaciju. Ovakav način učenja i prenošenja znanja i vještina zove se tradicija. Moja baka mi je pričala da kad je bila mala, u svojoj kući nije imala struje. Možete li to zamisliti? Živjeti bez struje! Ona nije imala u svojoj sobi noćnu lampu, nije slušala radio, nije gledala televiziju, nije imala

perilicu, telefon, mobitel, računalo, laptop, iphone, playstation! Što bi vi činili kad ne bi bilo struje?“ (Djeca su odgovarala na postavljena pitanja.)

GLAVNI DIO SATA

U glavnom dijelu sata pročitala sam im tekst istarske narodne pjesme: „Ne zna Tone“. Zajedno smo izdvojili nepoznate pojmove. Zajednička analiza: ča - što, bilo - bijelo, bičve - čarape, škulje - rupe, brkun - prozor, pekjar - prosjak, siromah - siromašan. Otpjevala sam im i odsvirala pjesmu na klaviru: „Ne zna Tone“. Upitala sam ih: „Poznate li ovu istarsku narodnu pjesmu ? Jeste li je već čuli ?“. Usvajali smo pjesmu „metodom jeke“, ponavljanjem dvaput svaki stih. Otpjevali smo pjesmicu kroz varijante: brže, sporije, glasnije i tiše. Djevojčice su otpjevale prvi stih pjesme: „Ne zna Tone, ne zna Tone ča Tonina ima ni ne naj“, a dječaci su odgovorili: „A Tonina, a Tonina bile bičve ima ni ne naj“. Zajedno su otpjevali: „Sve na škulje, sve na škulje na brkune ima ni ne naj“. Dječaci su onda započeli prvi pjevati: „Ja sam pekjar, ja sam pekjar“, a djevojčice: „Ti si siromaha ni ne naj“. Zajedno su otpjevali: „Uzmi mene, uzmi mene dobar ću ti biti ni ne naj.“ Istarsku narodnu pjesmu ponovili smo još jednom uz instrumentalnu pratnju ksilofona.

TEKST PJESME: „ NE ZNA TONE“

Ne zna Tone, ne zna Tone ča Tonina ima ni ne naj 2X

A Tonina, a Tonina bile bičve ima ni ne naj 2X

Ja sam pekjar, ja sam pekjar ti si siromaha ni ne ni ne naj 2X

Uzmi mene, uzmi mene dobar ću ti biti ni ne naj 2X

ZAVRŠNI DIO SATA

Razgovor sam nastavila s djecom te sam ih upitala: „Sviđa li vam se obrađena istarska narodna pjesma?“, „Želi li tko otpjevati pjesmu?“. Zamolila sam djecu da razgovaraju sa svojim djedovima i bakama o pjesmama iz njihovih dječjih dana. Za kraj poslušali smo CD - Istraditional, Bruna Krajcara, jednu izvornu verziju pjesme „Ne zna Tone“ i jednu obrađenu, potom smo svi zajedno zaplesali.

ZAPAZANJA:

Započela sam aktivnost pričom o običajima, pjesmi, plesu i glazbi. Upitala sam ih znaju li što je to narodna pjesma? Djevojčica P.R.: „Istarska pjesma.“. Ispričala sam im da nekada nije bilo struje i nije bilo televizije, na što je djevojčica N.M. rekla: „Pa što su onda radili? Ja svaki dan gledam televiziju, bilo im je dosadno!“. Podsjetila sam ih da one već znaju jednu Istarsku narodnu pjesmu „Ča je more“, pa smo je zajedno otpjevali. Nepoznate riječi u pjesmi „Ne zna Tone“ znala je većina njih, jedina nepoznata riječ svima bila je pekjar. Djevojčici po imenu Nina, nije bilo jasno zašto se je stalno spominje (ni ne na). U DV Dugin svijet djeci je bila smiješna pojava bijele čarape u pjesmi, povezali su je sa smrdljivom čarapom. Objasnila sam im da je bijela čarapa bila ukrašena najrazličitijim uzorcima, ornamentima po kojima se vidjela ženina vještina pletenja, bila je čista i nosila se na velikim svečanostima. Svi su gledali u svoje čarape nemaju li i oni bijele čarape i s ponosom su pokazivali ako su imali samo jednu bijelu crtu na čarapi. Nakon toga ponavljali smo pjesme. Melodija pjesme im se jako svidjela, nakon aktivnosti u igri načula sam djevojčicu kako pjeva u istom ritmu „ja sam gusar, ja sam gusar ti si kapetan kuka ni ne na“.

3.2. ISTARSKA GLAZBA

IZVOĐENJE AKTIVNOSTI IZ METODIKE LIKOVNE KULTURE

USTANOVA: DV „Dugin svijet“

VRTIČKA SKUPINA: mješovita vrtićka skupina

BROJ DJECE U SKUPINI: 29

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE: djeca od treće do sedme godine. Jedanaestero dječaka, i osamnaest djevojčica te jedno dijete s posebnim potrebama

USTANOVA: DV „Marija Petković“

VRTIČKA SKUPINA: mješovita vrtićka skupina

BROJ DJECE U SKUPINI: 25

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE: djeca od tri do šest godina, deset dječaka i petnaest djevojčica

MOTIV : istarska glazbala

LIKOVNO PODRUČJE : crtanje

LIKOVNA TEHNIKA : smeđi tuš sa štapićem

LIKOVNI PROBLEM : tekstura

OBLIK RADA : frontalni, individualni

METODA RADA : metoda usmenog izlaganja, metoda rada s tekstom metoda razgovora,

MATERIJALI : A4 papir, smeđi tuš, drveni štapići, krpice, pvc folija, kute

KORELACIJA : glazbena kultura

CILJ : Upoznavanje kulturne baštine, tradicionalnog glazbala i plesova te ih prema svom, jedinstvenom doživljaju nacrtati i prenijeti na papir kao likovni rad (razvijati kreativnost, maštu, sposobnost percipiranja, zamišljanja, izražavanja i stvaranja putem usmjerene pažnje, prenošenje taktilnog doživljaja na papir).

ZADACI

1. ODGOJNI :

- stvaranje ugodnog raspoloženja prije početka rada
- razvijanje samostalnosti, urednosti
- razvoj interesa za rad
- razvoj ljubavi prema glazbenom i likovnom izražaju
- razvoj pozitivnih stavova i odnosa prema kulturnoj baštini i tradiciji
- razvoj samovrednovanja, sloboda govora i iznošenja vlastitog mišljenja pred drugima
- razvoj suradnje i kooperativnosti, socijalizacija
- razvoj upornosti i odgovornosti
- razvoj osjećaja za sklad
- razvoj strpljenja, preciznosti
- razvoj estetskog odgoja (osjećaja i smisla za lijepo)

2. OBRAZOVNI:

- razvoj vizualne percepcije, stjecanja iskustva vidom, uočavanje detalja
- razvoj sposobnosti, upoznavanje likovne tehnike (tuš), proširivanje već stečenog iskustva
- razvoj sposobnosti rješavanja problema (kako prikazati praznine, sjene na crtežu)
- razvoj pozornost i koncentracije
- proširenje leksika novim riječima (mih, dvojnice, sopele,)
- prenošenje taktilnog doživljaja na papir

3. FUNKCIONALNI:

- razvoj interesa za slikanje i upoznavanje novog likovnog problema
- poticanje strpljivosti
- uz određene pojmove pomaganje djeci uspješnije savladavanje zadataka
- uspješno vladanje prostora na plohi
- razvoj osjećaja za važnost svih dijelova crteža
- razvijanje opažanja, zapažanja detalja
- utjecaj na spretnost
- razvoj psihomotoričkih sposobnosti

- razvoj kreativnosti

AKTIVNOSTI KOJE SU PRETHODILE: kratka ispovijest Gracijele i Inočenta Ružić o tradiciji, običajima, igrama, narodnim plesovima i instrumentima te usvajanje narodne pjesme „Ne zna Tone“.

ORGANIZACIJA PROSTORA I MATERIJALA ZA RAD :

- Prije početka aktivnosti pripremit ću prostor u kojem će djeca raditi.
- Postavit ću stolove u polukrug i zaštitit ću ih PVC folijom.
- Postavljam instrumente na centralni stol.
- Papir ću staviti ispred svake stolice , a do njega smeđi tuš, štapić i krpicu.
- Svako dijete ima svoju kutu koju će uzeti iz ormarića.
- U audio- video kutić postavljam strunjače.

TIJEK AKTIVNOSTI

UVODNI DIO

U uvodnom dijelu aktivnosti djeca su pogledala na laptopu skladbu z Svi zajedno sjedili smo u krugu i slušali glazbu zatvorenih očiju. Razgovarali smo o glazbenom djelu, postavila sam im nekoliko pitanja: „Djeco, koje ste instrumente upravo čuli, prepoznajete li neke od njih?“ („Ne“). „Jesu li to žičani instrumenti?“, „Sviđa li vam se ova vrsta glazbe?“, („Da“), „ Gdje ste još čuli ovakvu glazbu?“, („Na radiju“), „ Na što vas podsjeća ova glazba?“ (Na moju baku). Djeci sam prikazala kratki prikaz video zapisa: sviranje istarskih tradicijskih instrumenata (https://www.youtube.com/watch?v=_K5eLnuukiY&spfreload=10). Djeca su se približila stolu na kojem su bili izloženi istarski tradicijski instrumenti. Imenovala sam instrumente koje su poslušali (dvojnice, mih, roženice). Razgovarali smo od kojeg su materijala instrumenti izrađeni te smo ih detaljno proučili. Postavila sam im pitanja: „Od kojeg su materijala izrađene sopele, a od kojeg materijala je napravljen mih? (Sopele od drva, a mih od kože), koliko rupica imaju male sopele, a kolike rupice ima mih?“ Ponudila sam djeci da dodiruju instrumente, njihove udubine i izradu kako bi osjetili od čega su instrumenti napravljeni. Pokazala sam im knjigu Darija Marušića

“Piskaj- sona - sopi“ u kojoj su prikazani tradicionalni istarski instrumenti i knjigu „Picasso, le gemme dell arte“.

Slika 15: DV „Dugin svijet“, Tradicionalni istarski instrumenti, foto: Šetić Bravar I.

GLAVNI DIO AKTIVNOSTI

U glavnom dijelu aktivnosti instrumente sam postavila na stol. Djeca su sjedila u polukrugu, kako bi svako dijete jasno vidjelo postavljene instrumente. Započeli su s radom. Za glazbenu podlogu koristila sam razne varijacije melodija i pjesama istarske tradicionalne glazbe. Za vrijeme likovnog izričaja poticala sam djecu da dođu do odabranog instrumenta, da ga pogledaju, da opipaju određeni detalj koji žele nacrtati. Obilazila sam svako dijete. Individualno sam ih poticala te hrabrila za rad i neprestano ponavljala upute kako crtati. Nakon što je pojedino dijete završilo sa svojim radom, odložilo je svoj rad na za to određeno mjesto. Analizom radova započela sam kada je troje djece završilo sa svojim radom.

Slika 16: DV „Dugin svijet“, Crtanje tradicionalnih istarskih instrumenata foto: Šetić Bravar I.

Slika 17: DV „Dugin svijet“, Crtanje tradicionalnih istarskih instrumenata, foto: Šetić Bravar I.

ZAVRŠNI DIO AKTIVNOSTI (EVALUACIJA)

Analiza rada djece. Svako dijete je svoj rad postavilo na pod, upitala sam ih: „Kojom si tehnikom danas crtao?, „Kako se zovu instrumenti koje si nacrtao?“ „Možeš li ponoviti koji je bio motiv aktivnosti?“. Analizirali smo usporedno njihove radove instrumenata i radove prikaza instrumenata Picassove slike „Tri svirača“ uz knjigu „Picasso, le gemme dell arte“, Panda libri, 1990. U nadolazećim danima pokazala sam im i elemente iz najpoznatijeg istarskog plesa „Sette passi“.

Slika 18: DV „Dugin svijet“, Knjiga „Picasso, le gemme dell arte“, foto: Šetić Bravar I.

Slika 19: DV „Dugin svijet“, Analiza radova, foto: Šetić Bravar I.

ZAPAŽANJA:

Nakon doručka djeca su znatiželjno gledala u instrumente posložene na stolu. Zatvorenih očiju slušali su tonove istarske ljestvice u izvedbi miha i roženice. Upitala sam ih prepoznaju li instrumente koje su slušali, jedna djevojčica je rekla da su to

instrumenti sa stola, a dječak M.L. rekao je da je to čuo na televiziji. Gledajući video zapis o instrumentu mihi djeca su začuđeno promatrala kako se u mješinu miha upuhuje zrak, to su usporedili s balonom. Prepoznali su koja roženica svira na tanko, a koja na debelo. Najviše su im se dojmile dvojnice zbog milozvučnog i tišeg zvuka. Analizirajući likovne radove s djecom, svi su crtali instrument, a samo je jedna djevojčica nacrtala uz instrument tatu i sebe kako plešu na kiši. (Prilog: slike dječjih radova: DV „Dugin svijet“ i DV „Marija Petković“)

3.3. PLES „ŠETE PAŠI“

AKTIVNOSTI IZ METODIKE GLAZBENE KULTURE

USTANOVA: DV „Dugin svijet“

VRTIČKA SKUPINA: mješovita vrtićka skupina

BROJ DJECE U SKUPINI: 29

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE: djeca od treće do sedme godine. Jedanaestero dječaka, i osamnaest djevojčica te jedno dijete s posebnim potrebama

USTANOVA: DV „ Marija Petković“

VRTIČKA SKUPINA: mješovita

BROJ DJECE U SKUPINI: 25, deset dječaka i petnaest djevojčica

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE: djeca od tri do šest godina

TEMA AKTIVNOSTI:

GLAZBENO PODRUČJE: ples u ritmu, pjevanje, slušanje glazbe,

KOLERACIJA : tjelesna i zdravstvena kultura

OBLIK RADA: frontalni oblik rada, individualni oblik rada

METODE RADA: metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora, pjevanja, plesa, metoda demonstracije

SREDSTVA I POMAGALA U RADU : CD-rom, obrada pjesme „ Ne zna Tone“ Bruna Krajcara, folklorno društvo Pazin „ Šete paši“

AKTIVNOSTI KOJE SU PRETHODILE: slušanje narodne glazbe i crtanje istarskih tradicionalnih instrumenata

CILJEVI:

Kroz doživljaj glazbe razvijati glazbene sposobnosti, emocionalnu osjetljivost za glazbu. Ponavljanje i usavršavanje osnovnog koraka istarskog narodnog plesa „Šete paši“ s naglaskom na razvoj koordinacije, ravnoteže, brzine te snage ruku i nogu. Upoznavanje djece s kulturnom baštinom Istre

ZADACI

1. ODGOJNI ZADACI:

- stvoriti ugodnu atmosferu osjećaja i raspoloženja kod djece kako bi se osjećala opušteno, sigurno i samouvjereno
- razvoj pozitivnih osobina ličnosti i volje
- razvijati ljubav prema glazbi
- socijalizacije
- moralnih osobina djece
- razvijanje radnih navika

2. OBRAZOVNI ZADACI:

- razvijanje osjećaja za glazbu, sluh, ritam i pokret
- poticanje pravilnog izgovora teksta uz pravilno disanje
- razvijanje sposobnosti, upoznavanje karakteristika glazbe kroz proširivanje već stečenog iskustva
- razvoj artikulacije i diskriminacije glasova
- razviti zajedničko intonativno pjevanje
- usavršavanje motoričkih znanja

3. FUNKCIONALNI ZADACI:

- utjecati na razvoj osjećaja za glazbu-slušanje, osjećaja za ritam
- razvoj pažnje i koncentracije
- razvoj verbalne i neverbalne komunikacije
- razviti pamćenje i motoriku kod djece
- utjecati na jačanje aktivirane mišićne mase
- utjecati na razvoj opće motorike s naglaskom na razvoj koordinacije, ravnoteže, brzine i snage ruku i nogu

TIJEK AKTIVNOSTI

UVODNI DIO

Djecu sam okupila na tepihu. Pokazala sam im dio po dio narodne istarske nošnje. Počela sam sa ženskom istarskom narodnom nošnjom koja se sastoji od:

- marama – facol
- pojas - pasica
- košulja – košulja
- čarape – bičve
- cipele – postole.

Nakon toga smo utvrdili dijelove muške istarske narodne nošnje, koja se sastoji od:

- kapa – bareta
- prsluk – krožat
- košulja – košulja
- hlače – brageše
- papuče – opanci.

„Djeco, dođite bliže istarskim narodnim nošnjama pa ih dirnite, razgledajte ih! Što mislite, od čega su napravljene? (od vune). Nošnju su nekad same žene tkale. Da vidimo, koje boje ima najviše? (smeđa i bijela). Košulja je ...(bijela), a ukrašena je i predivnom čipkom. Haljina (veštalja) je smeđa, a na rubovima ima trake zelene, žute, crvene i plave boje. Marama je isto bijela i ukrašena je čipkom. Hlače, kapa i prsluk smeđe su boje a košulja je bijele boje.“

GLAVNI DIO SATA

Plesne strukture; osnovni korak istarskog narodnog plesa „Šete paši“

Postavila sam ih u parove, jedan nasuprot drugome. Zajedno smo poslušali melodiju „Šete paši“. Zatim sam im pokazala osnovni korak, lagani hod koji započinje desnom nogom u desnu stranu tri puta i četiri puta u lijevu stranu. Dječaci stoje s rukama položenim na bokove dok djevojčice čine mali otklon trupa i mašu desnim kažiprstom zatim lijevi kažiprst upere u dječake, nakon toga se okreću za 360°C, a dječaci im u stojećem položaju plješću te ponovno djevojčice mašu kažiprstom. Ples nastavlja istim, ponovljenim koracima.

ZAVRŠNI DIO SATA

Ponavljali smo već usvojenu narodnu pjesmicu „Ne zna Tone“. Za kraj smo poslušali CD- Istraditional, Bruno Krajcar jednu izvornu verziju pjesme „Ne zna Tone“ i jednu obrađenu, potom smo svi zajedno zaplesali.

ZAPAŽANJA:

Djeca zainteresirano pristupaju aktivnosti, pažljivo slušaju upute i s radošću izvode zadane pokrete. Plešući istarski narodni ples „Šete paši“ u početku im je bilo sve čudno; i muzika i pokreti i to što plešu u parovima (dječak i djevojčica), ali navikli su na sve to i zavoljeli „Šete paši“, tako da im nije bilo teško izvoditi pokrete.

Slika 19: DV „Marija Petković“, Ples Šete paši, foto: Tijardović G.

Slika 20: DV „Marija Petković“, Ples Šete paši, foto: Tijardović G.

4. ZAKLJUČAK

„ Velike sopile svire već milijare lit
kroz nje govore glasi naših starih od davne davnine
kamo god krenemo, oni gredu s nami:
glasi crljene zemlje, glasi domovine.“
(Mate Balota)

Tradicionalno glazbovanje prikazala sam djeci u predškolskoj ustanovi upoznavajući ih s tradicionalnim instrumentima (roženice, mih, dvojnice), istarskom narodnom nošnjom, tradicijskim predmetima kojima su se služili početkom prošlog stoljeća (pegla, preslica, petrolejska lampa, cokule), narodnom pjesmom: „Ne zna Tone“, i plesom: „Šete paši“, sa zvukom najpoznatijeg i najizvođenijeg plesa „ Balun“ te s igrama u prirodi koje su se izvodile upotrebom predmeta koji nas okružuju u prirodi („Pod kin kin“, „Trija“, „Pljočke“, „Pika Paka“, igre s konopom).

Djeca su sa čuđenjem i velikom zainteresiranošću bila uključena u svaki segment koji se odnosi na prikaz i doživljaj tradicionalnog glazbovanja. Dijete je kreativno, voli crtati ili slikati, njega to raduje, time stječe osjećaj sigurnosti, zadovoljstva i nesputanosti, razvija govorno stvaralaštvo, obogaćuje rječnik, potiče scenske igre, interes za književno stvaralaštvo naših naroda, ljepote umjetničkog i narodnog izraza, razvija ljubav prema domovini, senzibilnost prema glazbi i pjevanju, gaji ljubav prema prirodi, okolini, narodnoj baštini i društvu.

Nužno je da djeca budu upoznata sa svojim prošlošću i običajima kako bi bolje razumjela sadašnjost te cijenila tehnološki napredak, no istodobno osjećajući poštovanje prema svojoj prošlosti. Predškolsko doba je idealno vrijeme da ih se kroz zabavan način i igru zaintrigira za prošlost i kulturu, a ovdje smo uspjeli ispreplesti mnoge aktivnosti i područja kao što su glazba, ples, slike, čime smo dobili zaokruženu cjelinu i svako se dijete kroz obradu ove teme moglo izraziti na način koji mu najviše odgovara; plesom, crtežom, pjesmom, u igrama, razgovoru.

Dijete će u svom izrastanju ovakvim pristupom i radom biti obogaćeno i senzibilizirano za istraživanje osjećaja pripadnosti, diveći se svojim precima i ne zaboravljajući svoju tradicijsku baštinu koju će s ljubavlju i poštovanjem prenositi svojim baštinicima.

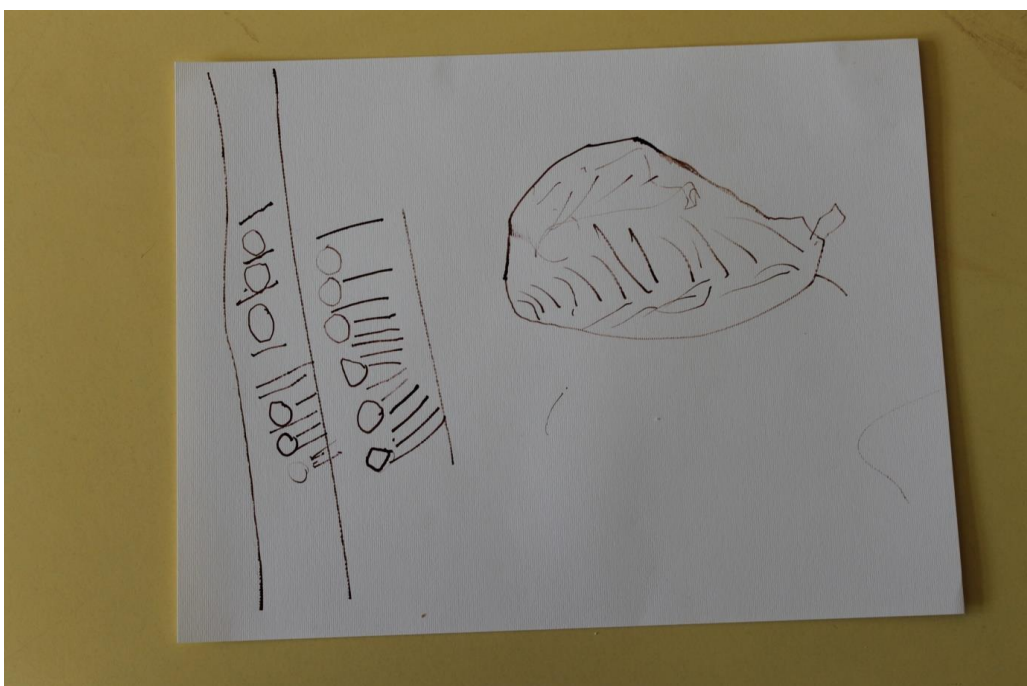
5. LITERATURA

1. Buničić, K, Ivković,Đ, Penava, A. (2007) „Igrom do sebe“, Zagreb, Alineja
2. Findak, V., Delija, K. (2001) „Tjelesna i zdravstvena kultura u predškolskom odgoju“. Zagreb: Edip.
3. Gortan-Carlin I.P., Pace A., Denac O., (2014.), „ Glazba i Tradicija, Izabrani izričaji u regiji Alpe –Adria“. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
4. Ivančan I. (1963), „Istarski narodi plesovi“. Zagreb : Institut za narodnu umjetnost
5. Jakubin M.(1990) , „Osnove likovnog jezika i likovne tehnike“, Zagreb
6. Manastierotti (1987): „Muzički odgoj na početnom stupnju“, Zagreb, Školska knjiga.
7. Marušić D. (1995), „ PISKAJ SONA SOPI, Svijet istarskih glazbala“. Pula : Castropola d.o.o.
8. Miličević J. (1988), „ Narodna umjetnost Istre“. Zagreb: „ Istratisak“ Pazin.
9. Pejčić, A. (2005). „Kineziološke aktivnosti za djecu predškolske i rane školske
10. Peteh ,M.(1991.) Duš: „Stihovi za najmlađe“,Zagreb, Školska knjiga
11. Ronjgov I.M.(1990.): „Zaspal Pave- Zbirka notnih zapisa narodnih pjesma Istre i Hrvatskog primorja“, Rijeka, IZDAVAČKI CENTAR RIJEKA.
12. Ružić M., (2015), „Gremo u ćap“. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
13. Trinaistić P.(2000) „ Istra: zavičaj duha“. Rijeka: „ Andromeda“
14. www.enciklopedija.hr (Preuzeto: 13.10.2016.)
15. www.iti-museum.com (Preuzeto: 20.9.2016.)
16. <https://www.youtube.com/watch?v=CIRpsBBfJ-w> (Preuzeto: 2.8.2016.)
17. (https://www.youtube.com/watch?v=_K5eLnuukiY&spfreload=10). (Preuzeto: 2.8.2016.)

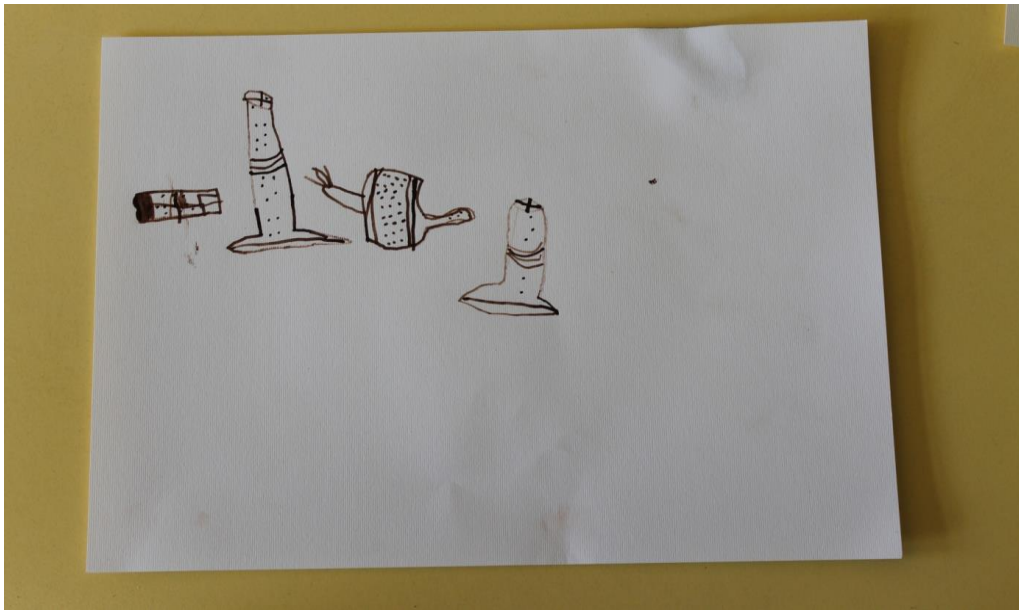
6. PRILOG

Prilog slika dječjih radova: DV „Dugin svijet“ i DV „Marija Petković“.

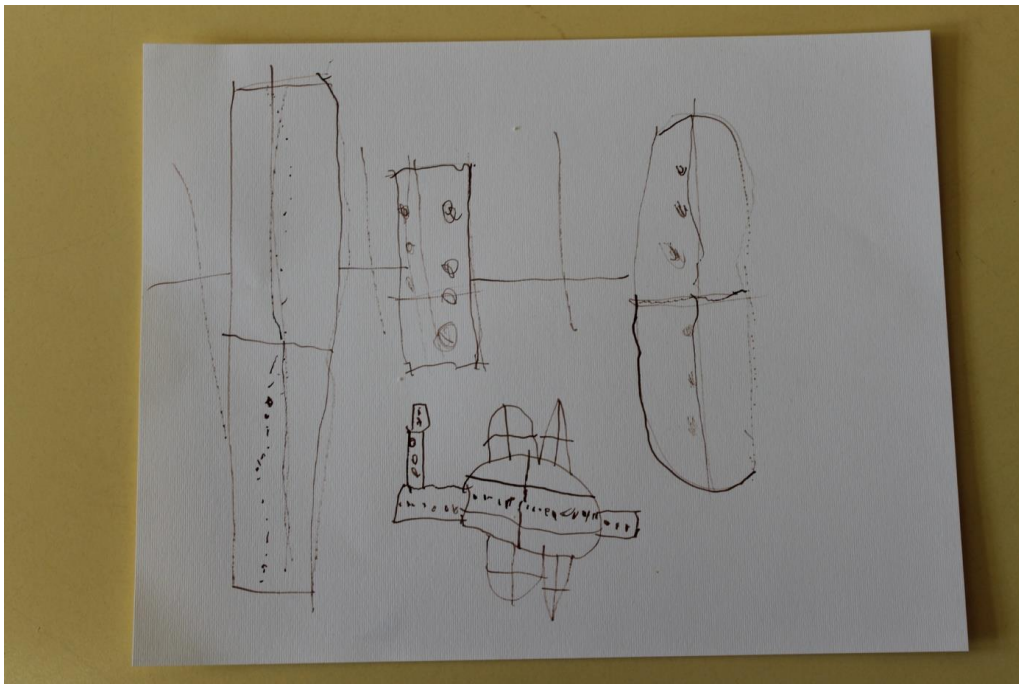
Dječji radovi: DV „Dugin svijet“:

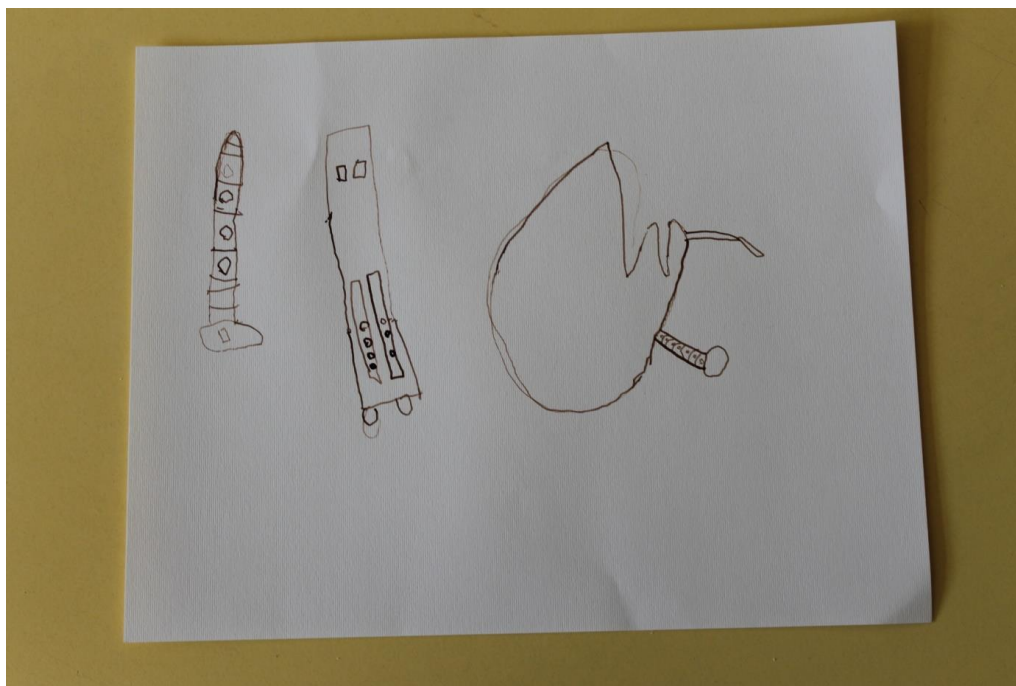
Slika 1: Luka (4,5), foto: Roce P.

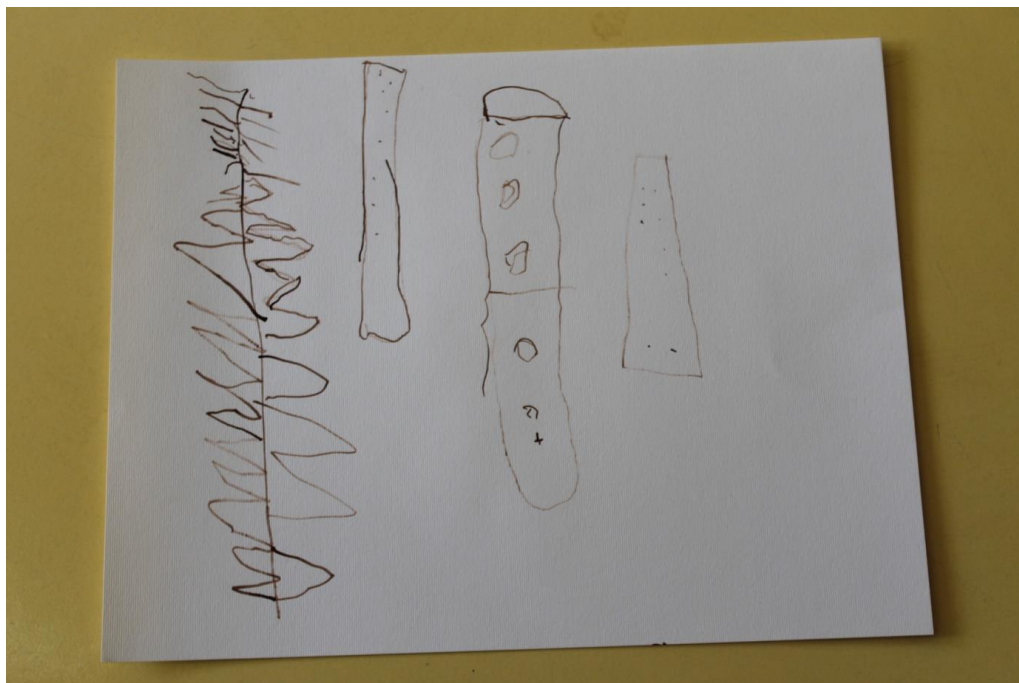
Slika 2: Lea (5,7), foto: Roce P.

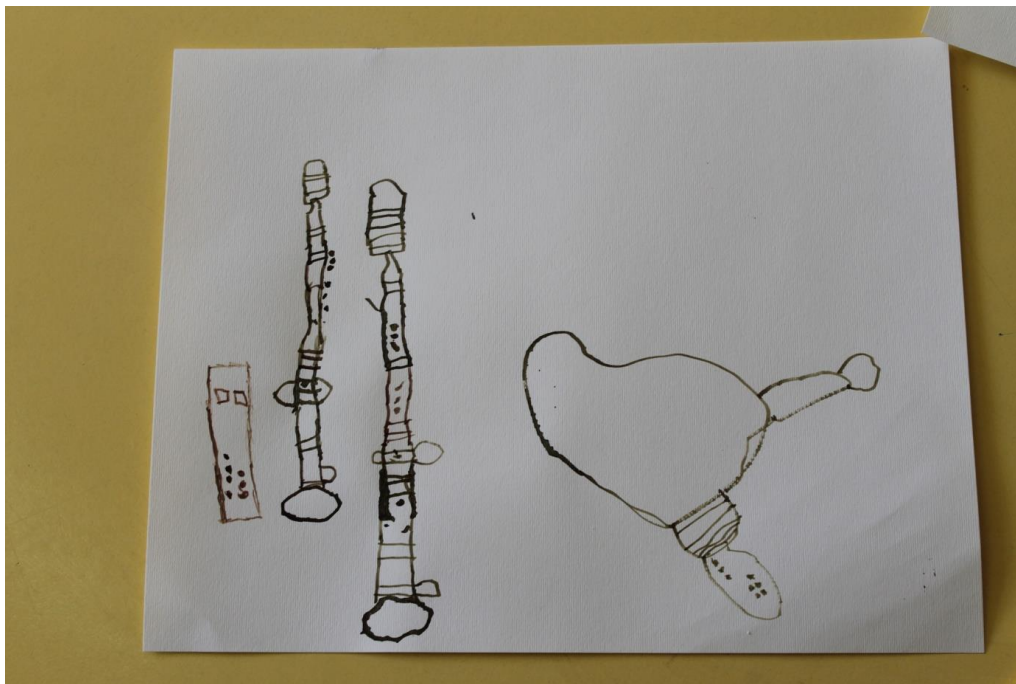
Slika 3: Ela (5,9), foto: Roce P.

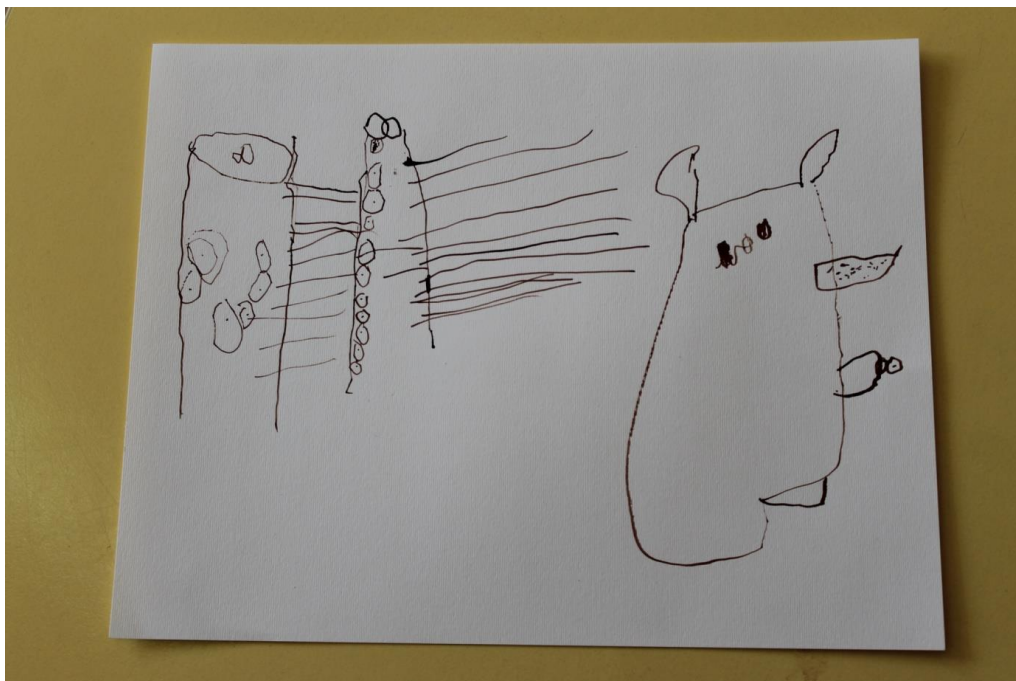
Slika 4: Sara (6,7), foto: Roce P.

Slika 5: Teo (5,11), foto: Roce P.

Slika 6: Gabriel (6,5), foto: Roce P.

Slika 7: Helena (4,1), foto: Roce P.

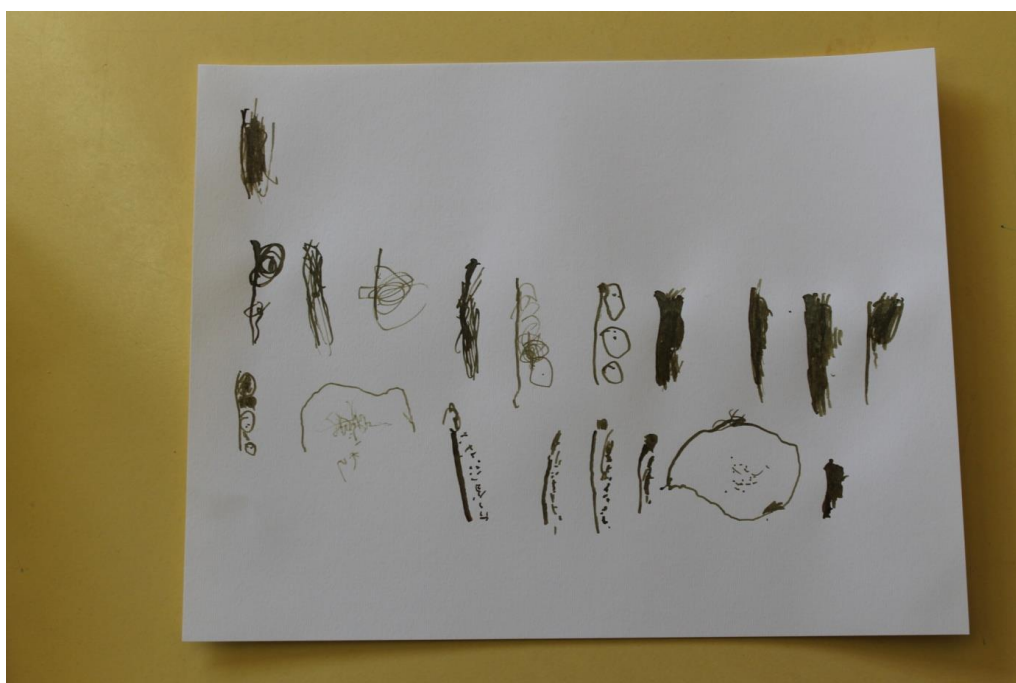
Slika 8: Petra (6,11), foto: Roce P.

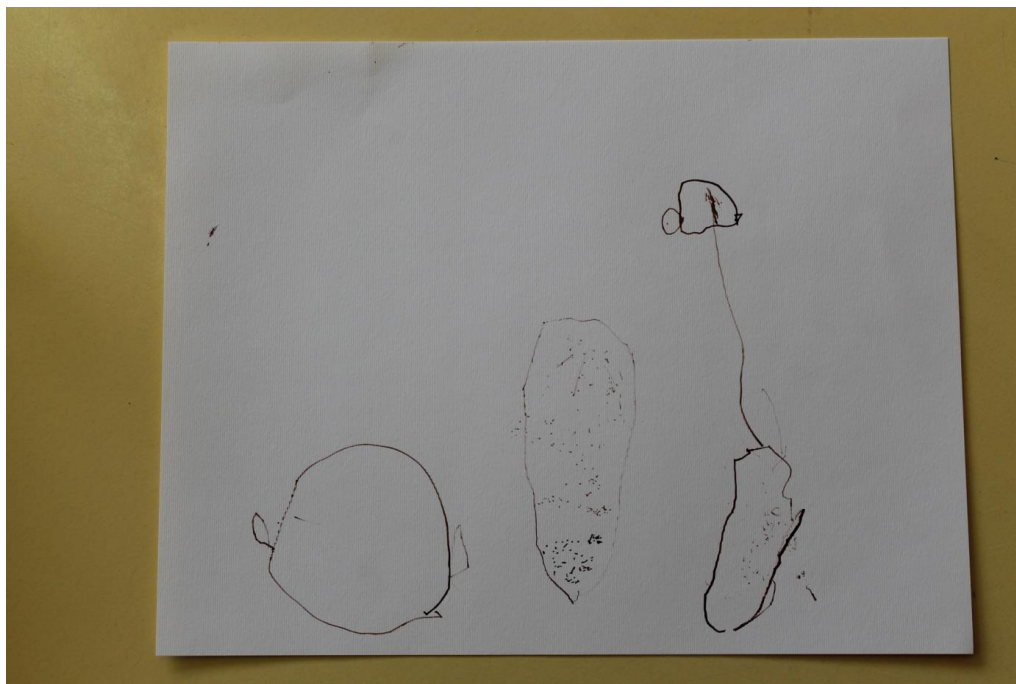
Slika 9: Pia Kim (4,10), foto: Roce P.

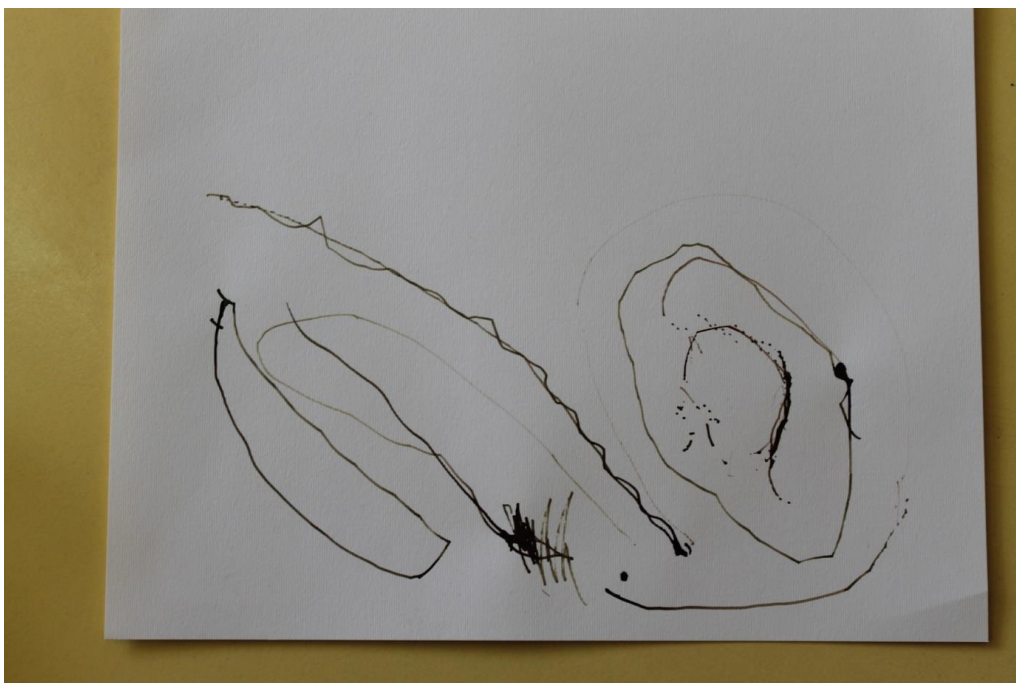
Slika 10: Monika (4,7), foto: Roce P

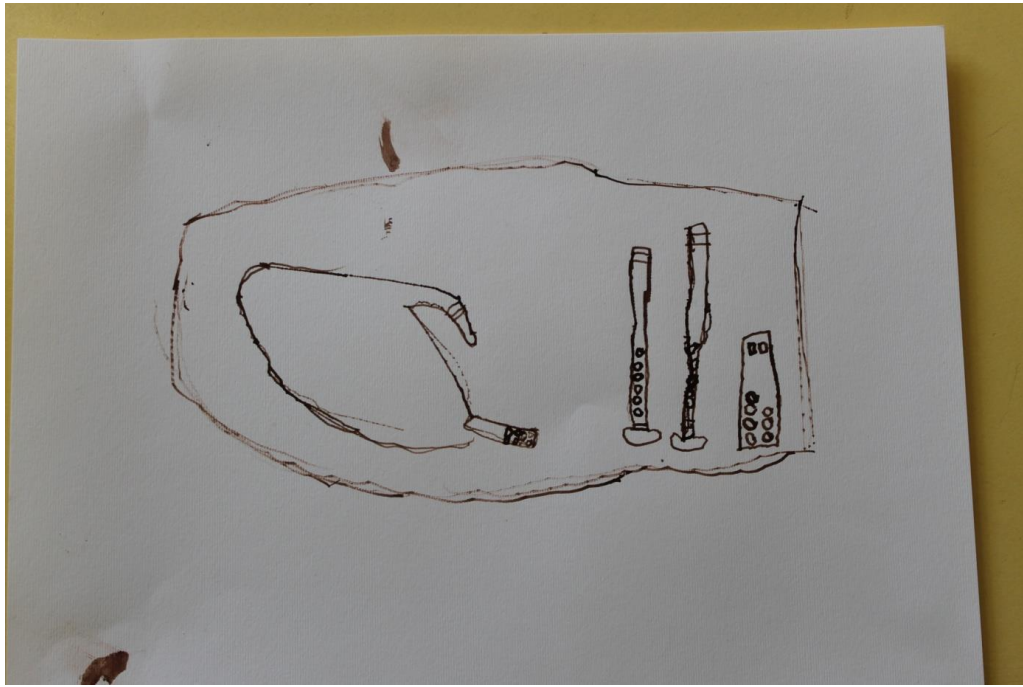
Slika 11: Marcela (3,8), foto: Roce P.

Slika 12: Lana (5,0), foto: Roce P.

Slika 13: Alex (3,2), foto: Roce P.

Slika 14: Nina (6,0), foto: Roce P.

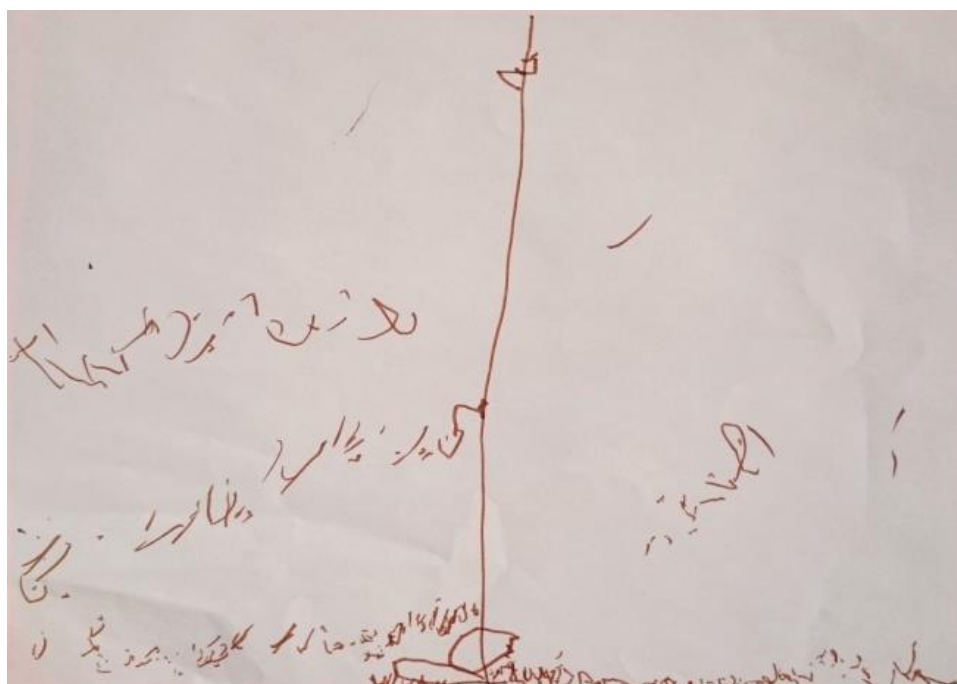
Dječji radovi DV „Marija Petković“:

Slika 15: Jakov (4,0), foto: Roce P.

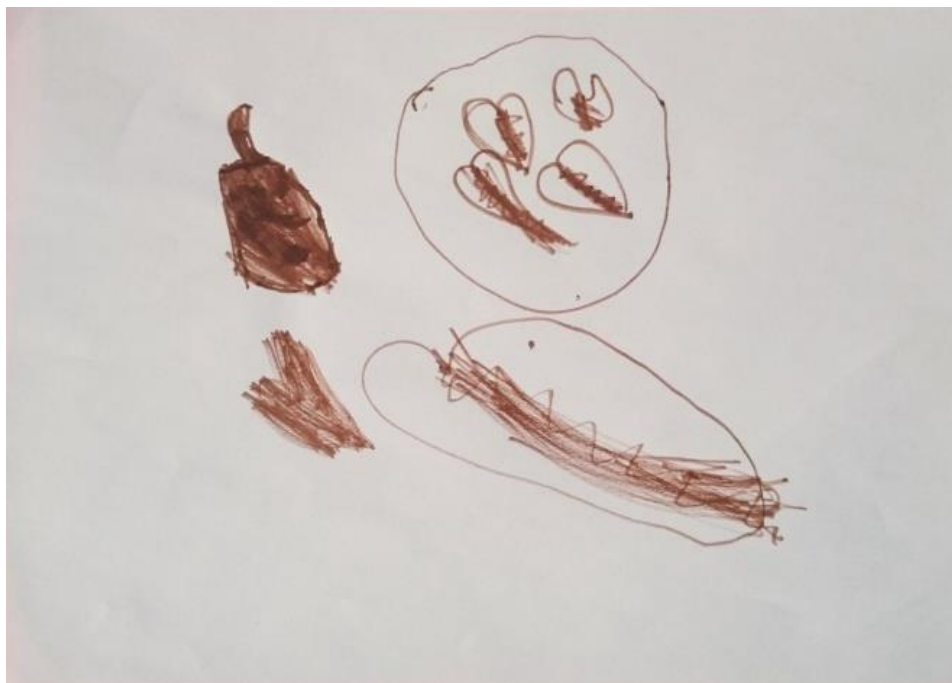
Slika 16: Thomas (4,11), foto: Roce P.

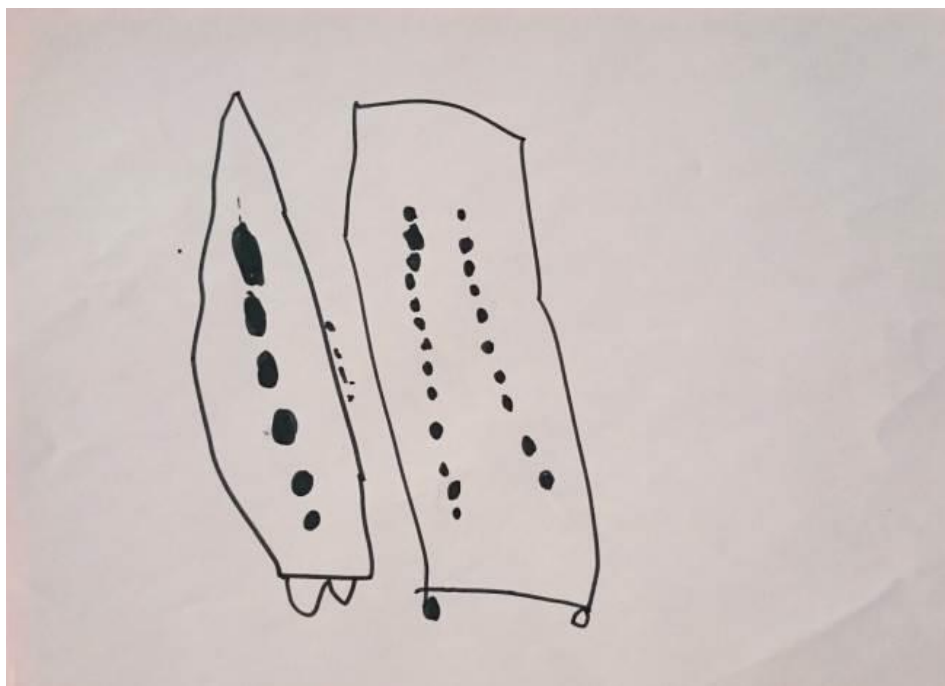
Slika 17: Marko (4,6), foto: Roce P.

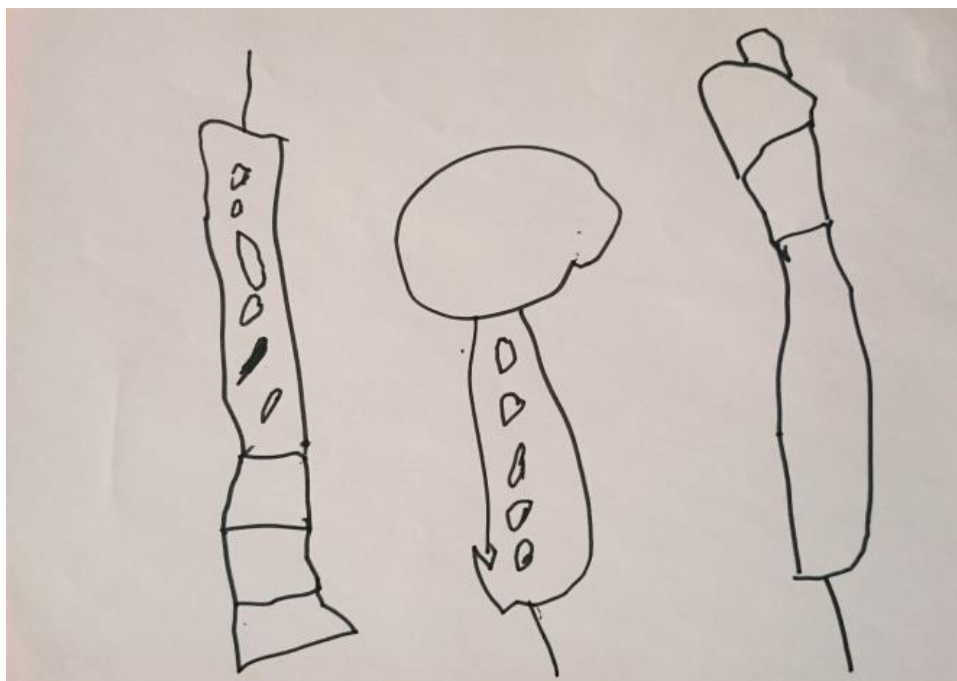
Slika 18: Korina (4,2), foto: Roce P.

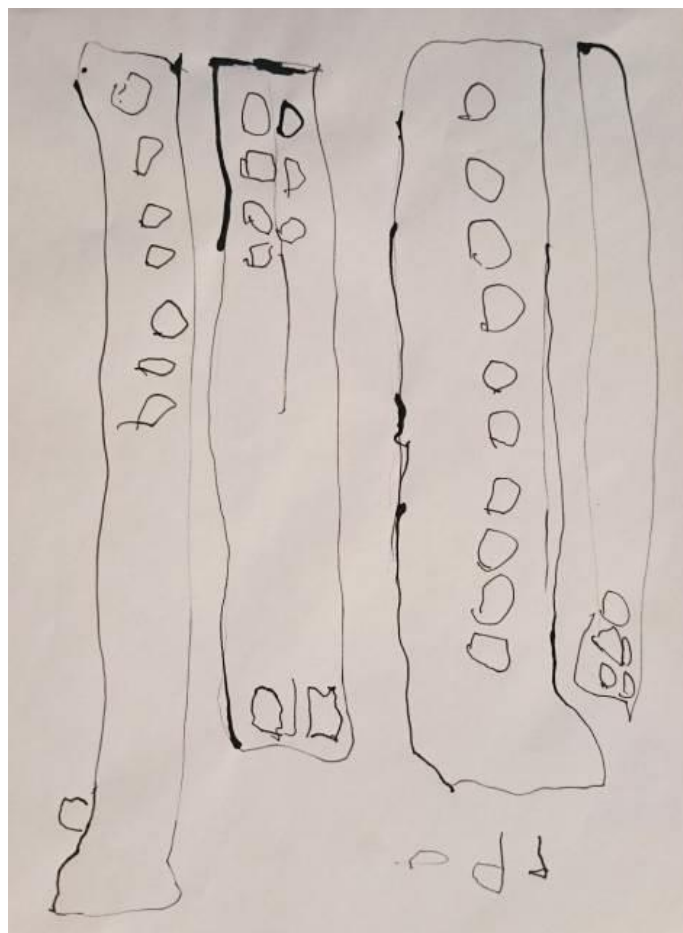
Slika 19: Nina (5,3), foto: Roce P.

Slika 20: Anđža (4,3), foto: Roce P.

Slika 21: Antonio (3,9), foto: Roce P.

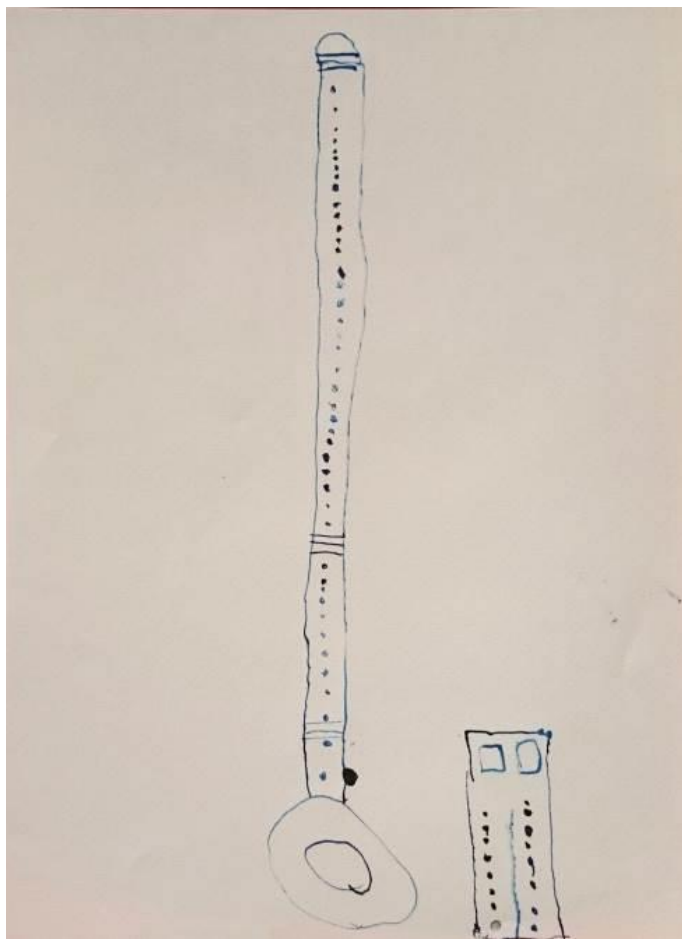
Slika 22: Rene (5,8), foto: Roce P.

Slika 23: Ivan (4,8), foto: Roce P.

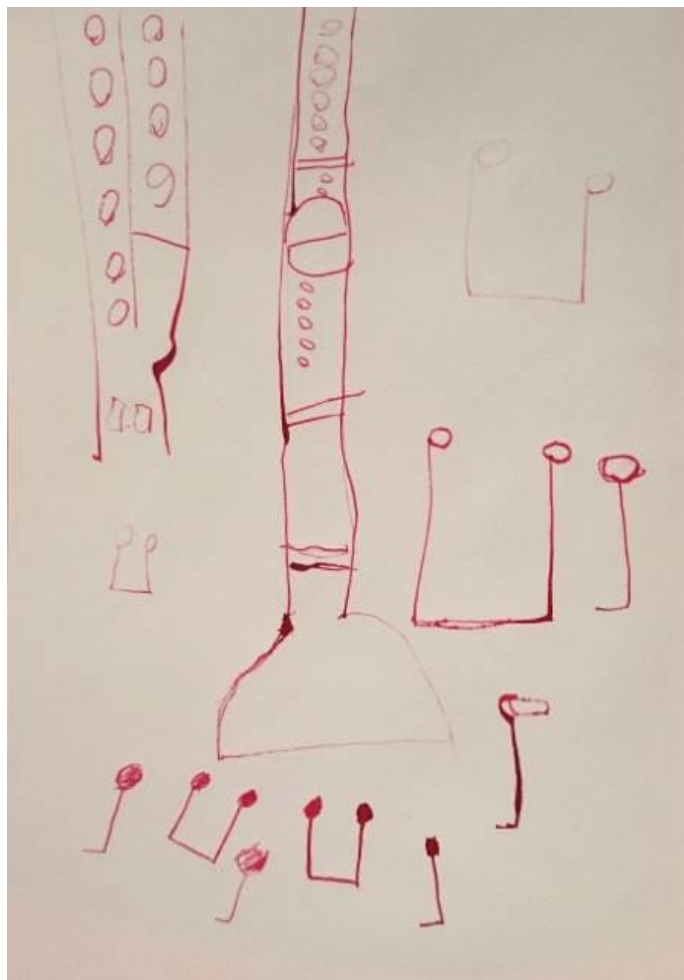
Slika 28: Mateo (6,5), foto: Roce P.

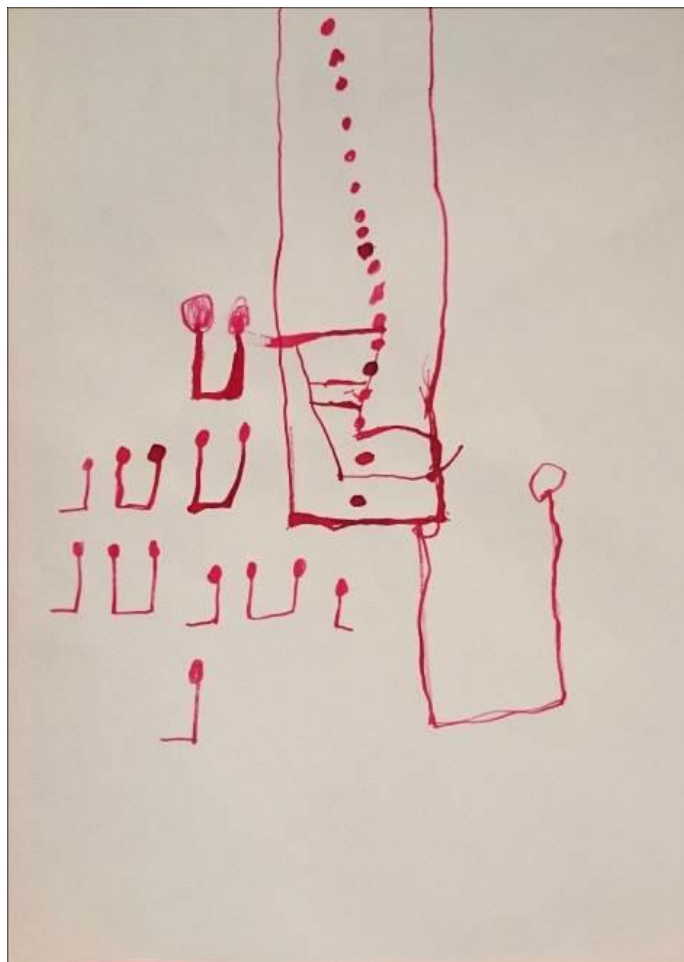
Slika 24: Martin (6,6), foto: Roce P.

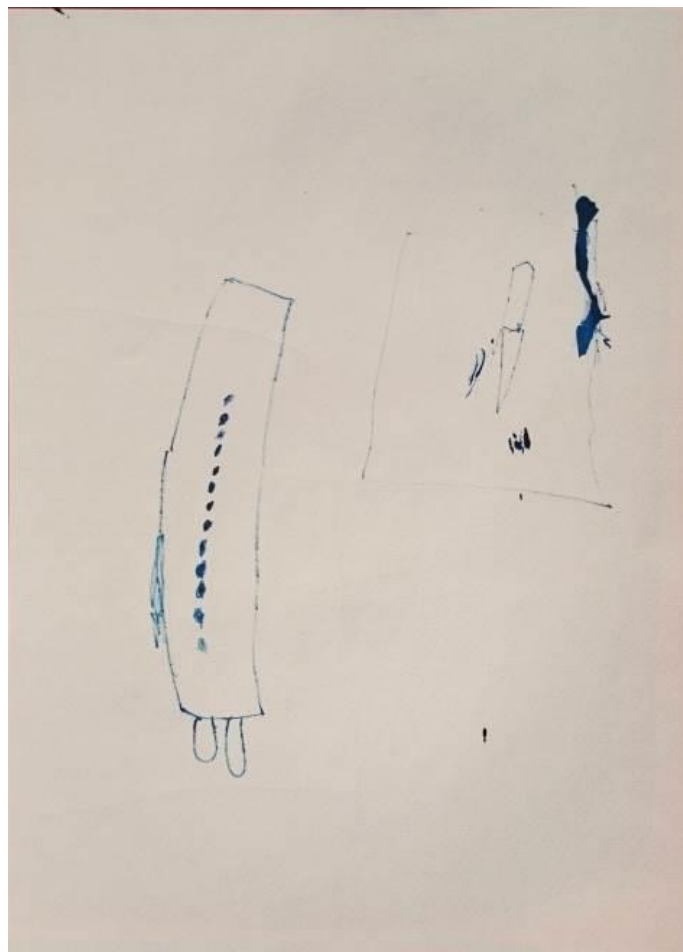
Slika 25: Chiara (6,2), foto: Roce P.

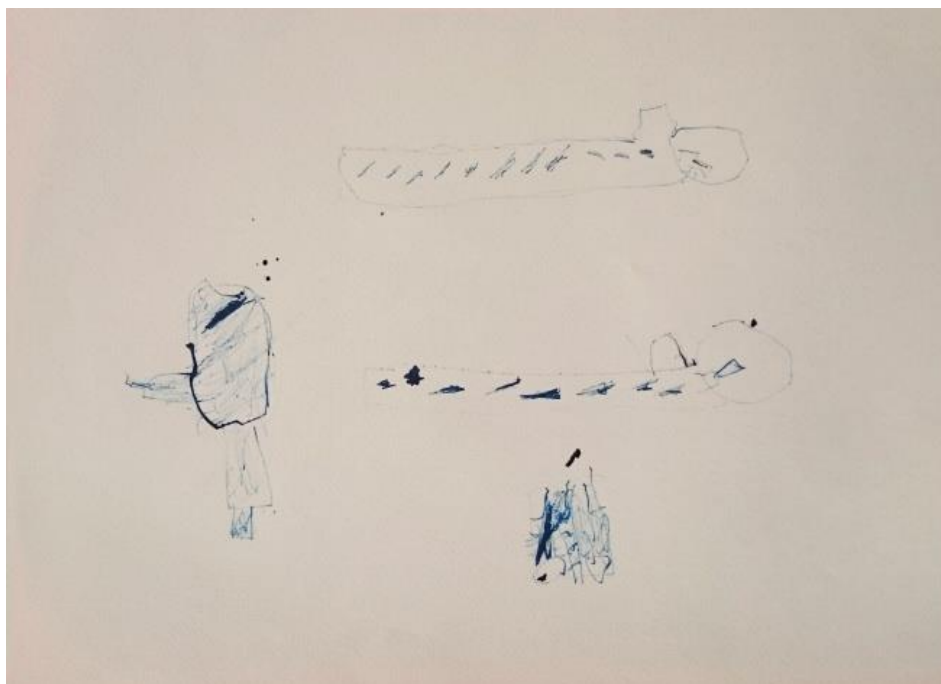
Slika 26: Klara (6,9), foto: Roce P.

Slika 27: Katarina (5,7), foto: Roce P.

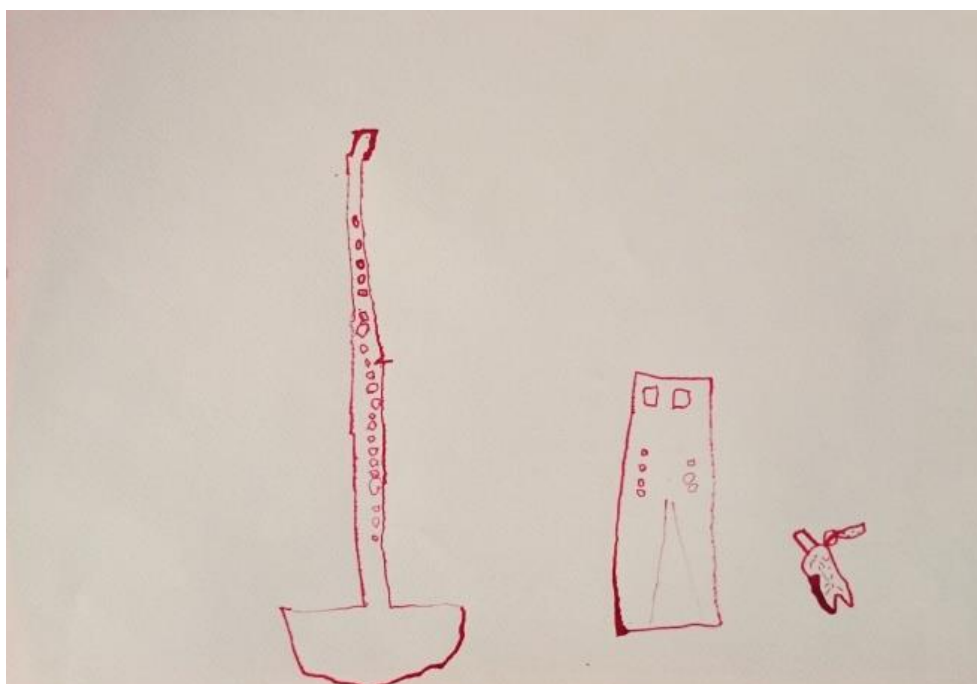
Slika 29: Jana (5,2), foto: Roce P.

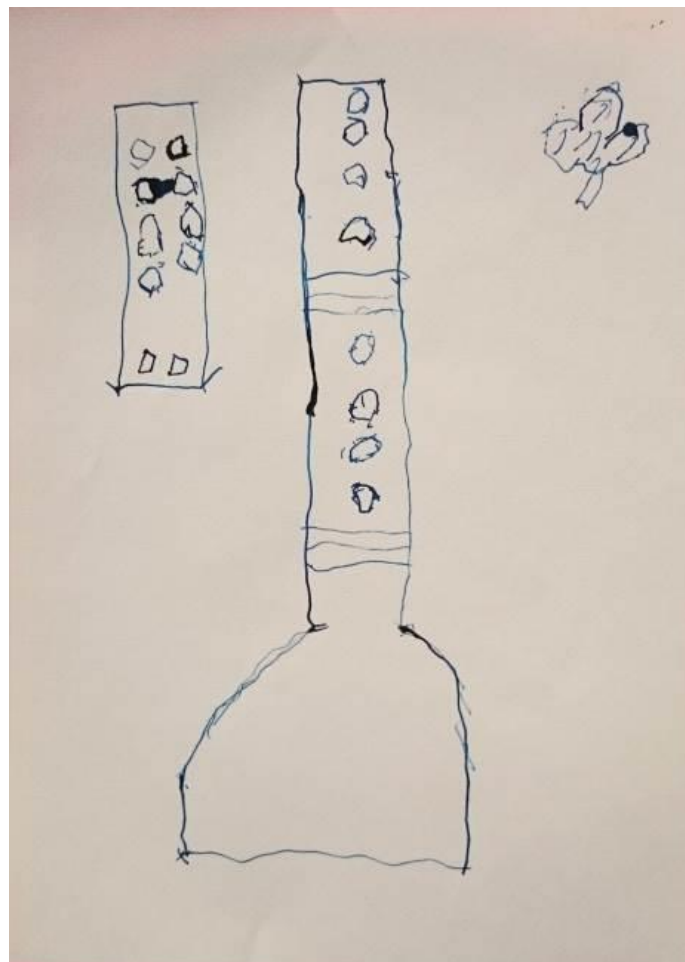
Slika 30: Rafael (6,3), foto: Roce P.

Slika 31: Nika (5,3), foto: Roce P.

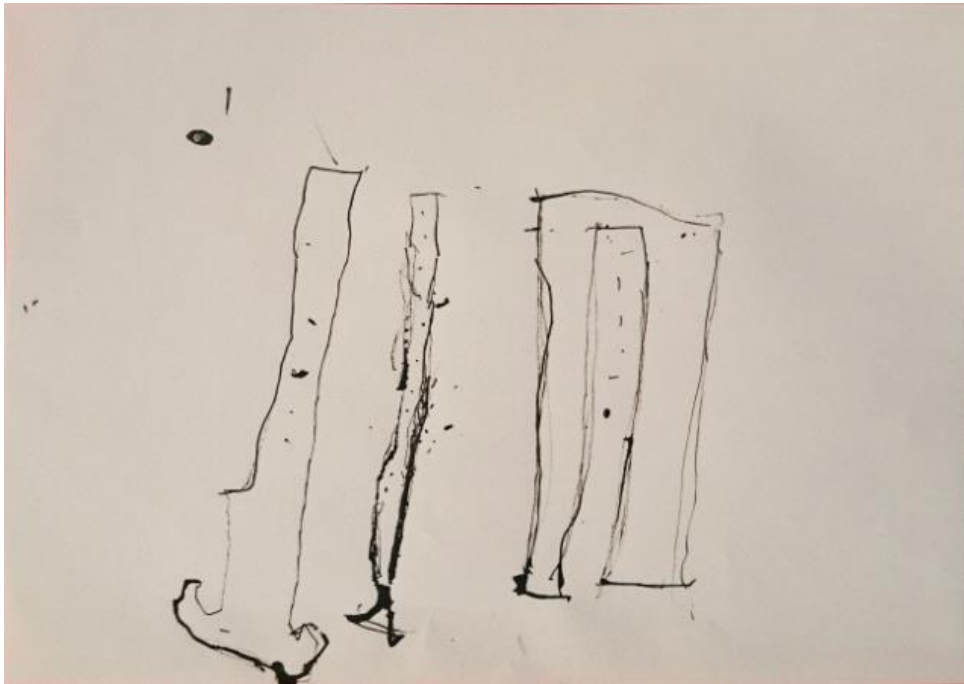
Slika 32: Dorotea (7,1), foto: Roce P.

Slika 33: Marta (6,11), foto: Roce P.

Slika 34: Elizabeta (6,10), foto: Roce P.

Slika 35: Marija Andjela (5,6), foto: Roce P.

Slika: Ivano (5,6), foto: Roce P.

7. SAŽETAK

Tema ovog rada je susret s tradicijskim glazbovanjem u predškolskoj ustanovi koji su provedeni u dječjim vrtićima: „Dugin svijet“ i „Marija Petković“ kroz različite aktivnosti. Kroz likovno izražavanje djeca su crtala zvuk i oblik istarskih instrumenata, kroz glazbeno izražavanje djeca su slušala glazbu, pjevala narodnu pjesmu „Ne zna Tone“, recitirala narodnu brojalicu „Prsti“, plesala tradicionalni Istarski ples „Šete paši“ i upoznala se s narodnom nošnjom. Kroz govornu komunikaciju i upoznavanje okoline i početnih matematičkih pojmova djeca su se upoznala s istarskim običajima, predmetima i igrama toga vremena. Cilj ovog rada je bio istražiti sve načine približavanja tradicijske kulture djeci predškolske dobi i upoznati ih sa svojom kulturom i prošlošću. Djeca su zaintrigirano pratila sve aktivnosti i aktivno se uključila te pokazala značajan interes za ovu temu.

8. SUMMARY

Topic of this paper was encounter with traditional music in preschool that I also did in the kindergarten „Dugin svijet“ and „Marija Petković“ through various activities. Through art expression children draw sound and shape of istrian instruments, through musical expression children listened to the music and they sang national song „Šete paši“ and through it they encountered national costumes. Introducing the basic mathematical terms and getting familiar with the surroundings children were presented istrian customs, objects and games from that period. The aim of this work was to explore all the possible ways to introduce traditional culture to the preschool children and introduce them with their culture and past. Children were very intrigued with the topic, they actively participated in all activities and they showed a lot of interest for the topic.